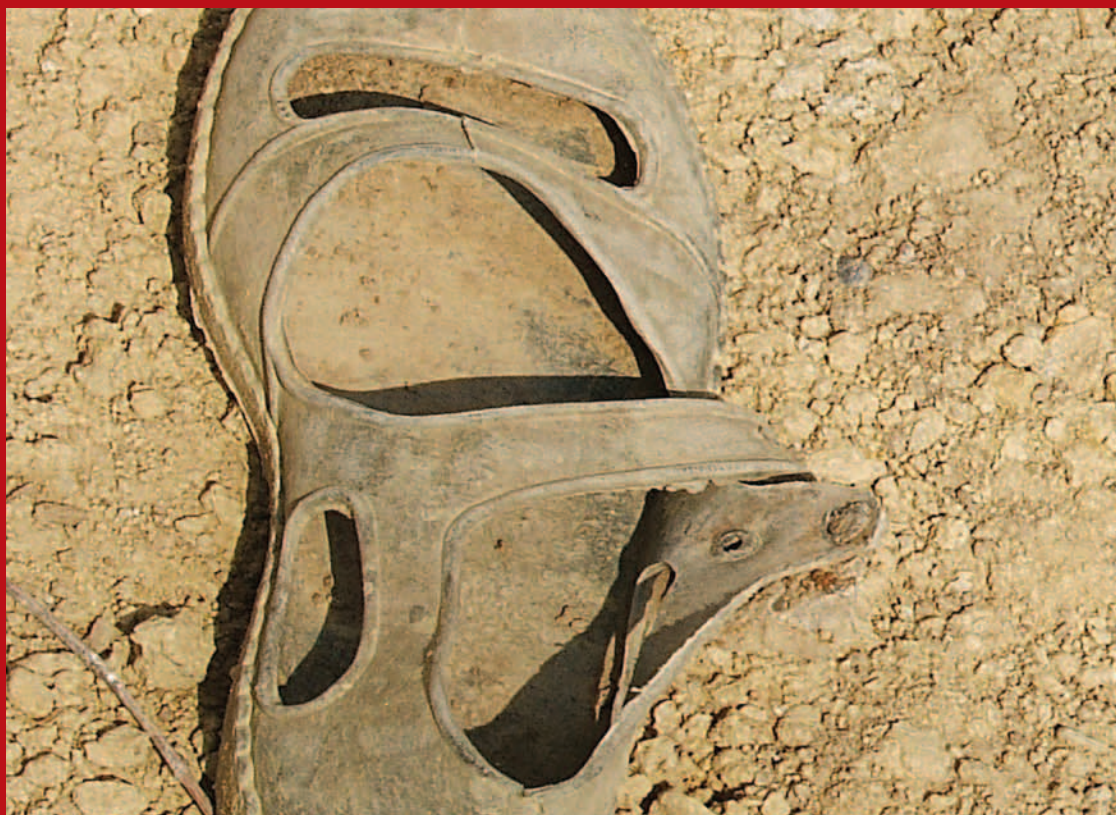

Mette Pless og Noemi Katznelson

Unge ét år efter niende klasse

- anden delrapport om unges uddannelsesvalg og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse og arbejde.
KVANTITATIVE RESULTATER

LEARNING LAB
DENMARK ID:03 | CEFU

Center for
Ungdomsforskning 2006

Unge ét år efter niende klasse

- anden delrapport om unges uddannelses-
valg og overgang fra grundskole til
ungdomsuddannelse og arbejde.

KVANTITATIVE RESULTATER

Forord

Denne delrapport samler de kvantitative resultater fra undersøgelsen 'Forsøg med brobygning i folkeskolen', som omhandler unges overgang fra grundskole til uddannelse eller arbejde. I undersøgelsen har vi fulgt 1200 unge på folkeskoler spredt over hele landet fra de gik i 8. klasse frem til i dag, hvor de er startet enten på en ungdomsuddannelse, i 10. klasse, i arbejde eller andet (2004-2006). Metodisk er undersøgelsen gennemført ved brug af kvalitative og kvantitative metoder. Den har fundet sted i forbindelse med en række forsøg med brobygning mellem grundskole og ungdomsuddannelse, og har overordnet haft til formål at afdække hvad, der påvirker unges uddannelsesvalg. Undersøgelsen er finansieret af Undervisningsministeriet, og der er indtil videre udgivet en midtvejsrapport "Niende klasse og hvad så?".

Konkret baserer rapporten sig på resultaterne fra undersøgelsens 2. runde, som består af;

- o En opfølgende spørgeskemaundersøgelse med 689 elever (i 10. klasse, på ungdomsuddannelse, i arbejde eller andet)
- o Kvalitative geninterviews med 25 elever (i 10. klasse, på ungdomsuddannelse, eller i arbejde).
- o Kvalitative interviews med 10 unge i 10. klasse samt på ungdomsuddannelse
- o 4 gruppeinterviews med forældre, unge og vejledere (i alt 26 personer).

Hovedvægten i resultatrapporten er lagt på resultaterne fra det kvantitative materiale. *Primo 2007 udkommer den endelige rapport fra undersøgelsen*, som vil indeholde både kvantitative og kvalitative resultater.

Undersøgelsen er gennemført af undertegnede cand.mag. Mette Pless og ph.d. Noemi Katznelson. Derudover har cand.scient.soc. Dorthe Skov Jeppesen bidraget i forbindelse med bearbejdningen af undersøgelsens spørgeskemaer. Vi kommer alle fra forskningsenheden Center for Ungdomsforskning, som løbende udgiver rapporter og bøger om unge. Centret udkommer også kvartalsvis med et tidsskrift "Ungdomsforskning", som tager forskellige temaer op.

God læselyst.

Forskningsmedarbejder Mette Pless og forskningsleder Noemi Katznelson
Center for Ungdomsforskning. Learning Lab Denmark. Danmarks Pædagogiske Universitet.

Unge ét år efter niende klasse

© Forfatterne og Center for Ungdomsforskning 2006

Layout: Niels-Henrik M. Hansen
Billede på forside: Laila Benthin

Indholdsfortegnelse

Undersøgelsens hovedkonklusioner 9

Unge uddannelsesvalg og valgprocesser 11

Forældrenes uddannelsesniveau	11
Faglig formåen og skoleglæde	12
Hvor i landet de bor	12
Valgprocessen	14
Hvad savnede de unge i forbindelse med deres valg efter 9. klasse?	15
Frafald og omvalg	17

Vejledningens betydning 21

Vejledningssamtaler	22
Vejlederne spiller en større rolle for de udsatte unge end for de øvrige unge	25
Uddannelsesbog og uddannelsesplan	29
Uddannelsespraktik	31
Erhvervspraktik	32
Hvorfor vælger de unge at gå i 10. klasse?	33

10. klasse 33

Unge i 10. klasse på efterskole eller på folkeskoler/10. classescentre	36
De unge i 10. klasse på efterskoler eller på folkeskoler/10. classescentre – hvordan opleves overgangen?	37
Vejledning og brobygningsforløb i 10. klasse	40
Uddannelsesplanen i 10. klasse	41
Erhvervspraktik i 10. klasse	41

Ungdomsuddannelser og 10. klasse 43

Unge i uddannelse	43
Undervisningen og lærernes rolle på ungdomsuddannelserne og i 10. klasse	46
Lærernes pædagogiske og disciplinære redskaber	49

UNDERSØGELSENS HOVED- KONKLUSIONER

Overordnet fungerer overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse godt for langt de fleste unge. Ved afslutningen af 9. klasse, er det tydeligt, at de unge har brug for et skift, og flere taler om skoletræthed. Mange har behov for nye udfordringer og for at møde nye mennesker.

Overgangen er ud fra de unges perspektiv organiseret på en hensigtsmæssig måde med et varieret udbud af muligheder for et 10. skoleår. Her oplever de fleste, at de får imødekommet deres ønsker og behov for at blive mere afklarede med hensyn til deres valg og ruste sig fagligt og personligt til at kunne starte på en ungdomsuddannelse. Der er dog behov for at se de forskellige 10. klassers tilbud efter i sømmene. Der er også grund til at se nærmere på om alle de unge, der vælger en 10. klasse, har brug for og reelt ønsker dette år. Der er unge i 10. klasse i særligt folkeskoler/10. klassescentre, som fortryder valget af en 10. klasse, ligesom der er nogle af disse 10. klassestilbud, der i følge de unge ikke fungerer tilfredsstillende.

Vejledningsmæssigt oplever de fleste unge, at de har fået den hjælp, de havde brug for i slutningen af deres folkeskole og i overgangen til enten 10. klasse eller ungdomsuddannelse. Også de unge, der har brug for særlig støtte i overgangen, oplever at de til en vis grad har fået denne fra deres vejleder. Det er i særlig grad udsatte unge, og unge med nydanske forældre, der oplever at få udbytte af at snakke med en vejleder. Den brede gruppe af unge tillægger imidlertid ikke vejledningssamtalerne stor betydning for deres valg.

Vejledningen når således overordnet set sin målsætning, men der er også ting der kan forbedres. Der er behov for, at vejledernes ressourcer yderligere målrettes unge med særlige behov, og at de mere generelt sættes ind i forbindelse med at de unge skal til at træffe deres uddannelsesvalg i 9. og evt. 10. klasse. Det anbefales at afskaffe den rutinemæssige vejledning af alle elever i 6. og 7. klasse, som er praksis mange steder. Samt at arbejdet med uddannelsesbogen fremrykkes til 8. og særligt 9. klasse, hvor arbejdet med bogen i højere grad opleves relevant af de unge med særlige behov.

Det er kun et fåtal af de unge, der efter knap et år på en ungdomsuddannelse eller i 10. klasse har skiftet uddannelse eller er faldet helt fra. Men blandt de få der har skiftet, er årsagen primært oplevelsen af kedelig og dårlig undervisning. De unge oplever frafaldet, som jo ofte problematiseres ud fra et socio-økonomisk perspektiv, som uproblematisk og 'rigtigt' for dem. Det er imidlertid omkring $\frac{1}{4}$ -del af de unge, der har overvejet at stoppe på den uddannelse, de er i gang med. De unge i 10. klasse og på erhvervsuddannelserne stopper især på grund af dårligt undervisningsmiljø, mens de unge på de gymnasiale uddannelser især stopper på grund af de faglige krav.

UNGES UDDANNELSESVALG OG VALGPROCESSER

Følgende faktorer har især betydning for, hvad de unge vælger efter 9. Klasse: forældrenes uddannelsesniveau, de unges faglige for-måen og skoletrivsel, samt hvor i landet de bor

FORÆLDRENE'S UDDANNELSESNIVEAU

Det er gennemgående, at de unges forældre – deres uddannelsesniveau og involvering i de unges uddannelse – er den mest betydningsfulde enkeltfaktor for, hvordan de unges forløb former sig. Unge, der kommer fra en uddannelsesvant baggrund, vælger i højere grad at fortsætte direkte på en ungdomsuddannelse efter 9. klasse, typisk på de gymnasiale uddannelser. Unge, der kommer fra en mere uddannelsesfremmed baggrund, er derimod mere tilbøjelige til at vælge et 10. skoleår.

Særligt faderens uddannelsesniveau er af betydning. Hele 60% af de unge, der går i 10. klasse, har en far, der er kortuddannet¹, og kun 28% på en gymnasial uddannelse. Har faderen derimod en MVU² eller LVU³ er der 40% der går i 10. klasse mod 55% på en gymnasial uddannelse.

1) Dvs. er faglært, har en KVU eller ikke har nogen uddannelse udover folkeskolen.

2) Mellemlang videregående uddannelse.

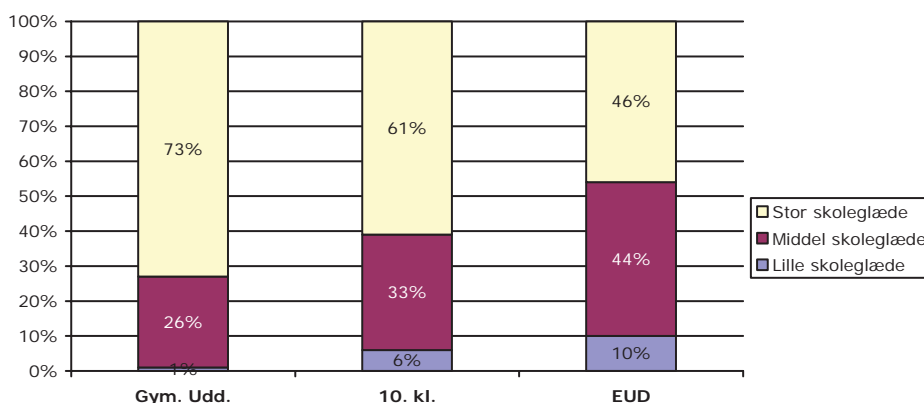
3) Længerevarende videregående uddannelse.

FAGLIG FORMÅEN OG SKOLEGLÆDE

En anden væsentlig faktor er de unges faglige formåen. De fagligt svage unge er langt mere tilbøjelige til at vælge et 10. skoleår end de fagligt stærke. Således er der blandt de fagligt svage unge (med karaktergennemsnit på under 7) eksempelvis 76% der går i 10. klasse, mens ingen er i gang med en gymnasial uddannelse, 15% er på EUD⁴ og 9% på produktionsskole, i arbejde eller arbejdsløse. For mellemgruppen (med et gennemsnit på mellem 7 og 9) fortsætter en stor gruppe, 62%, i 10. klasse, 25% på en gymnasial uddannelse og 10% på EUD. Endelig er der en tydelig overvægt af fagligt stærke unge (med et gennemsnit på 9 og derover), som går direkte på en gymnasial uddannelse efter 9. klasse. 63% vælger en gymnasial uddannelse, mens 35% vælger at fortsætte i 10. klasse, og kun 2% vælger EUD.

Også de unges generelle skoletrivsel har betydning for hvad, de vælger at gøre efter 9. klasse. Der er langt flere af de unge, der i 8. klasse trivedes godt i skolen, der har valgt en gymnasial uddannelse end tilfældet er for EUD og 10. Klasse, jf. følgende figur.

Figur 1. Skoleglæde, fordelt på nuværende placering

HVOR I LANDET DE BOR

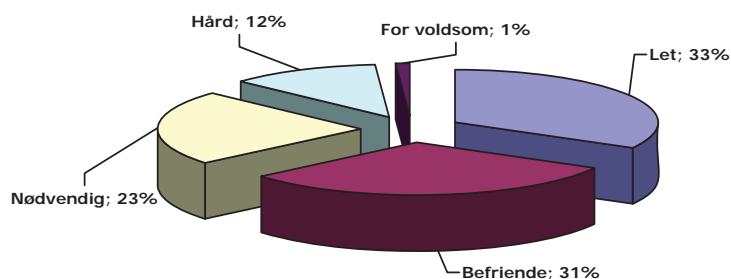
Der er også en sammenhæng mellem hvad, de unge vælger, og hvor de bor. Unge fra landet/udkantsområder er mere tilbøjelige til at vælge en 10. kl. inkl. efterskole, mens unge fra storbyerne i højere grad er tilbøjelige til at vælge en gymnasial uddannelse. Unge fra landet/udkantsområderne samt mellemstore byer vælger i højere grad en erhvervsuddannelse og endelig kommer de unge fra landet/udkantsområderne i højere grad på f.eks. produktionshøjskole, i fuldtidsarbejde eller står udenfor arbejdsmarkedet.

4) Erhvervsuddannelse. Når betegnelsen EUD optræder i dette papir, inkluderer det således også Social og sundhedsuddannelserne (SOSU). Dels fordi meget få er startet på SOSU-udd. efter 9. klasse, og dermed udgør en meget lille population ifht statistisk bearbejdning. Dels fordi uddannelserne i længde minder om hinanden, ligesom både EUD og SOSU er direkte erhvervskompetencegivende i modsætning til de gymnasiale uddannelser.

Generelt fungerer overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelserne, 10. klasse eller arbejde godt for langt de fleste unge.

Generelt oplever de unge deres vej fra 9. klasse og videre som positiv.

Figur 2: Viser, hvordan de unge generelt oplevede overgangen fra 9. klasse.

Knap 2/3 af de unge oplever overgangen som 'let' eller 'befriende'. Omkring ¼ tager mindre stilling til overgangen og oplever den mere som 'nødvendig'. Endelig oplever en gruppe på 13% overgangen som 'hård' og 'for voldsom'.

Ser vi nærmere på hvordan, oplevelsen af overgangen tegner sig for forskellige unge, viser det sig, at der **blandt de unge på de gymnasiale uddannelser** er en overvægt af unge, der oplever overgangen som meget god og befriende i forhold til de andre uddannelses tilbud. Men der er pudsigt nok også en overvægt af disse unge som oplever overgangen som dårlig og hård.

Forklaringen på denne polaritet skal findes i hvordan, disse unge oplever overgangen både fagligt og socialt. Fagligt er der unge, der synes at overgangen fra 9. klasse er god, og at de sagtens kan følge med fagligt. Mens andre er meget overraskede over, at der er så mange afleveringer, lektier og høje krav sammenlignet med folkeskolen. På samme måde deler de unge på gymnasierne sig i forhold til deres oplevelse af det sociale. Hvor nogle er overrasket over alle de nye venner, de har fået, er andre skuffet over, at de ikke oplever særlig meget fællesskab på uddannelserne, og at det har været sværere at få nye venner end forventet.

Ser vi på **de unge, der er i gang med en 10. klasse**, oplever de i overvejende grad overgangen som 'let' (43%). Senere i afsnittet omkring 10. klasse, vil vi gå tættere på disse unges erfaringer med overgangen til 10. klasse.

Blandt **de unge på erhvervsuddannelserne** er der en lidt større spredning med hensyn til, hvordan de unge oplever overgangen. De deler sig overordnet i tre lejre: Nogle der oplever overgangen som 'let' (28%), 'befriende' (32%) og 'nødvendig' (30%). Kun 10% oplever overgangen som 'hård'. I de unges 'åbne' besvarelser⁵ i relation til hvad, der har overrasket dem mest ved overgangen, er en del især blevet overrasket over, at det faglige niveau ikke er højere, samt at de ikke

oplever uddannelserne særligt seriøse. Nogle er også utilfredse med lærerne. Andre igen oplever læreplads-erfaringerne som positive, udfordrende og spændende.

Endelige oplever **unge på produktionshøjskole, i arbejde eller arbejdsløse** især, at overgangen fra 9. klasse er 'befriende'. At netop disse unge oplever overgangen sådan, skyldes blandt andet, at de ofte er skoletrætte og at overgangen for dem betyder afslutningen på en skoleform, de ikke trives i.

VALGPROCESSEN

I undersøgelsen følger vi de unges valgproces, og ser nærmere på hvornår og hvordan, det endelige valg træffes. Et centralt spørgsmål er således om der er kontinuitet i de unges valg.

En stor gruppe af de unge skifter mening mellem 8. klasse og 9. klasse med hensyn til hvilken ungdomsuddannelse, de vil vælge.

Samlet set viser undersøgelsen at ca. 60% af de unge i perioden fra 8. klasse til det endelige valg i 9. klasse, har ændret mening om hvilken ungdomsuddannelse, de sigter mod. Som tabellen nedenfor viser, er der stor forskel på i hvor høj grad de unge skifter mening, alt efter hvilken ungdomsuddannelse de orienterer sig mod.

UDDANNELSESØNSKER I 8. KLASSE:	HAR TAGET 10. KL., OG HAR STADIG SAMME UDD.ØNSKE SOM I 8. KL..	HAR VALGT DEN ØNSKEDE UDD. EFTER 9. KLASSE	HAR VALGT NOGET HELT 3.TREJDE	I ALT
Alment gymnasium	24 %	40 %	36 %	100 %
Teknisk gymnasium	11 %	14 %	75 %	100 %
Handelsgymnasiet	14 %	21 %	65 %	100 %
So-su-uddannelserne	10 %	7 %	83 %	100 %
Erhvervsuddannelse	28 %	15 %	57 %	100 %

Størst kontinuitet synes der at være for de unge, der i 8. klasse overvejede STX som en mulig ungdomsuddannelse. Knap 2/3 af disse unge (64%) har fortsat fokus på STX. Enten er de startet direkte efter 9. klasse (40%), eller også har de valgt at tage et 10. Skoleår, inden de starter på STX (24%).

For de unge, der i 8. klasse orienterede sig mod en EUD, har knap halvdelen stadig dette som fokus (43%). Det er dog kun en lille gruppe, som er startet direkte

5) Dvs. hvor spørgsmålet ikke har definerede svarkategorier, men hvor de unge blev bedt om at svare med egne ord.

på en erhvervsuddannelse (15%), mens den største gruppe af disse unge har valgt at tage et 10. skoleår først (28%). For de unge på de andre uddannelser er der langt flere, der skifter mening undervejs. Således vælger 83% af de unge, der i 8. klasse overvejede at starte på en SOSU-uddannelse efter 9. klasse, at gøre noget andet, ligesom 75% af de unge, der i 8. klasse overvejede HTX, også har valgt at lave noget andet efter 9. klasse. Det tilsvarende tal for unge, der i 8. klasse overvejede HHX, er 65%. Knap 2/3-dele har således skiftet mening.

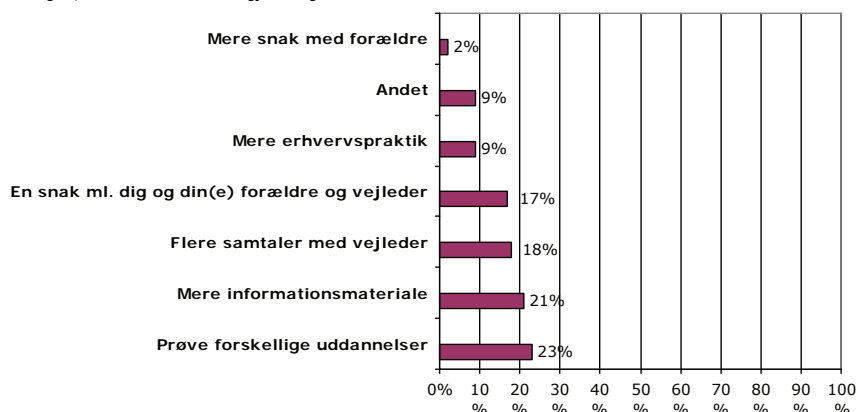
Der er altså blandt de unge, der orienterer sig mod STX, tilsyneladende en langt højere grad af afklarethed omkring valget allerede i 8. klasse, og en langt mindre grad af 'omvalg' end blandt de unge, der orienterer sig mod andre uddannelser. Én af grundene hertil er givetvis, at STX for mange unge opleves som det 'naturlige' og uproblematisk valg. STX giver mange gode muligheder for valg af videre uddannelse og efterfølgende jobmuligheder, mens de andre gymnasiale uddannelser stadig er mere diffuse og anonyme i de unges øjne (jf. Pless & Katznelson, 2005). Det er en tendens, der også tegner sig tydeligt i det kvalitative materiale.

HVAD SAVNEDE DE UNGE I FORBINDELSE MED DERES VALG EFTER 9. KLASSE?

Generelt har flertallet af de unge ikke brug for yderligere hjælp i overgangen til ungdomsuddannelserne og 10. klasse. De unge, der efterlyser mere hjælp, ønsker flere vejledningssamtaler, flere besøg på ungdomsuddannelserne og mere informationsmateriale.

Flertallet af de unge (79%) oplever ikke at have brug for mere hjælp til valget af hvad, de skal efter 9. klasse. 21% ville gerne have haft yderligere hjælp i overgangen. Således tegner der sig et billede af, at der er en gruppe af unge som selv mener, at deres overgang kunne have været bedre. Hvad disse unge konkret efterlyser, fremgår af nedenstående tabel.

Figur 3: Unge, som oplevede at have brug for yderligere hjælp til valget af, hvad de skulle efter 9. kl. og deres vurdering af, hvad der kunne have gjort valget lettere for dem?

Samlet set efterspørger de unge især flere vejledningssamtaler i én eller anden form. 18% ønsker flere samtaler med en vejleder, mens 17% ønsker en samtale med vejleder og forældre. 35% af de usikre unge oplever altså retrospektivt, at vejledningssamtaler var det, de havde brug for mere af. Og det er interessant, at en relativt stor gruppe af disse unge ønsker forældrene involveret mere direkte i vejledningen.

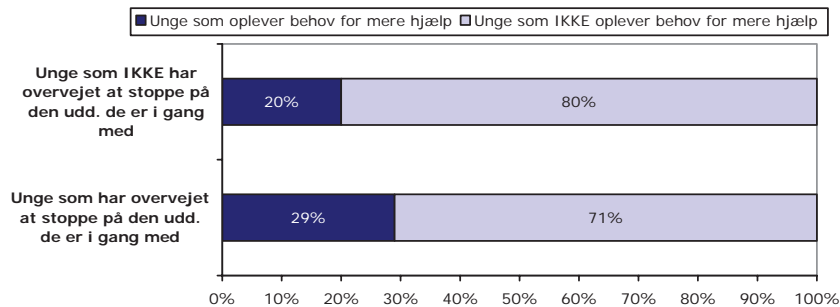
Herudover efterspørger de unge især besøg på ungdomsuddannelserne og mere informationsmateriale. Sammenholdt med undersøgelsens data fra de unge gik i 8. og 9. klasse er det dog entydigt, at de unge på det tidspunkt ikke var særligt modtagelige eller motiverede overfor det informationsmateriale, de blev præsenteret for. Efterspørgslen på informationsmateriale her skyldes derfor formentlig det dilemma, at de først senere er blevet bevidste om hvilken viden, der kunne have været relevant for dem undervejs i deres valgproces. Mere overordnet afspejler situationen muligvis også, at det først er, når man er ude på den anden side af en proces, at man kan gennemskue, hvad man skulle have gjort.

Unge som enten ikke er i gang med en uddannelse eller er fagligt svage udtrykker i højere grad ønske om yderligere hjælp i forbindelse med valget efter 9. klasse.

De unges faglige formåen spiller en rolle for deres oplevelse af behovet for vejledning. De fagligt svage unge oplever i højere grad, at de kunne have brugt mere hjælp til valget af hvad, de skulle efter 9. Klasse. De fagligt stærkere unge er derimod mere afklarede omkring valget, muligvis fordi de har én uddannelse i tankerne og går efter denne, eller fordi de ved, at de har mange reelle muligheder at vælge imellem. Samtidig tegner der sig et tydeligt billede af, at de unge udenfor det formelle uddannelsessystem er mere usikre omkring fremtiden, og oplever mere behov for vejledning end de øvrige unge. Af de unge, som ikke er i gang med en kompetencegivende uddannelse, dvs. er på produktionsskole, arbejdsløse eller i fuldtidsarbejde, oplever 43%, at de havde brug for mere hjælp i forbindelse med deres valg efter 9. klasse mod 21% af de unge, som er i uddannelse.

Ser vi nærmere på to grupper, som ifølge lovgivningen forudsættes at have særlig brug for vejledning, nemlig unge, der er stoppet på en uddannelse og unge, der overvejer at stoppe, tegner der sig et interessant billede. De unge, der har skiftet uddannelse efter 9. klasse, oplever nemlig ikke i væsentlig højere grad end de unge, der ikke har skiftet uddannelse, at de havde brug for mere hjælp til at træffe deres valg efter 9. klasse. De unge, som derimod har overvejet at skifte uddannelse tilkendegiver i højere grad, at de havde brug for hjælp til at træffe valget efter 9. klasse, jf. figur 4.

Figur 4: Sammenhæng mellem unge som har, eller ikke har haft overvejelserne om at stoppe deres uddannelse, og hvorvidt de oplevede at have brug for mere hjælp til valget af, hvad de skulle efter 9. klasse.

Tendensen peger i retning af, at det især er mens den unge er i tvivl og usikker på, om valget af uddannelse er det rette, at vejledning opleves som relevant og nødvendig. Behovet fortøner sig tilsyneladende, når man har truffet valget og skiftet uddannelse. Meget tyder således på, at det er selve usikkerheden og tvivlen forbundet med (om)valgprocessen, som opleves problematisk, og ikke selve det at vælge om. En tendens der understreges af, at langt de fleste af de unge, der har valgt om (på dette tidspunkt) oplever omvalget som uproblematisk, jf. nedenfor.

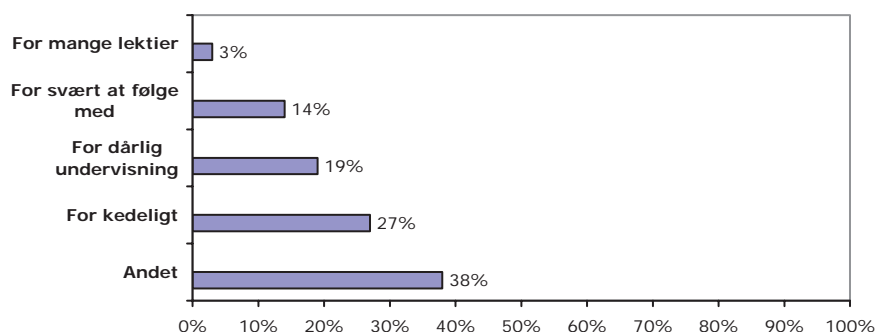
FRAFALD OG OMVALG

Kun få af de unge har efter knapt et år på en ungdomsuddannelse eller i 10. klasse skiftet uddannelse. De der har skiftet uddannelse angiver kedelig og dårlig undervisning som årsagen, og oplever uddannelsesskiftet som uproblematisk og 'rigtigt'.

Kun 6% af de unge er efter omkring $\frac{3}{4}$ år faldet fra en ungdomsuddannelse eller 10.klasse, og $\frac{2}{3}$ af de 6% er i gang med en ny ungdomsuddannelse/10. klasse, mens resten enten er i forskellige andre uddannelses tilbud såsom produktionshøjskoler og VUC), i arbejde eller er arbejdsløse.

For en stor gruppe af disse unge synes det især at have at gøre med et uinspirerende undervisningsmiljø. Et miljø, der er for kedeligt og med for dårlig undervisning. Tilsammen udgør disse faktorer 46%. Årsager, der hænger sammen med den enkeltes mulighed for at honorere de krav, der bliver stillet i skolen, spiller en mindre rolle. Eksempelvis at det er for svært at følge med og at der er for mange lektier udgør i alt 17%. En stor gruppe af unge har dog svaret 'andet', hvilket i overvejende grad dækker over mere personlige grunde til frafald. Det understøttes af det kvalitative materiale, der indikerer, at en del af de unge har svært ved at holde fokus i ungdomsuddannelserne af sociale og personlige grunde.

Figur 5: Viser de vigtigste årsager til, at de unge valgte at skifte uddannelse.

Vender vi blikket mod hvordan, de unge har det med at have valgt om, peger tendensen i retning af, at omvalget opleves som uproblematisk for langt de fleste. Således mener næsten halvdelen af de unge (47%), at det var 'det rigtige'. En del angiver også, at 'det var en lettelse' (34%). Kun 8% oplevede skiftet som 'rigtigt svært', mens henholdsvis 5% oplevede at være 'tvunget til det af personlige grunde' og 5% at være blevet 'presset til det'.

Grunden til at et frafald/omvalg opleves så uproblematisk af mange unge kan være, at de fleste af de unge, der er faldet fra, er gået videre til en ny uddannelsessammenhæng, og derved ikke oplever at være 'på bar bund'. 10. klasse opsamler en del af de unge, der falder fra på dette tidspunkt (40%), og de oplever således at få en ny chance. Et frafald på et senere tidspunkt i de unges uddannelsesforløb vil givetvis have mere negative konsekvenser.

Én ting er at foretage et egentligt studieskift, en anden er at overveje det. Og her peger undersøgelsen på, at en relativt stor gruppe i alt fald har overvejet at stoppe på den uddannelse, de er i gang med.

Omkring ¼-del af de unge har overvejet at stoppe på den uddannelse, de er i gang med. De unge i 10. klasse og på EUD især på grund af dårligt undervisningsmiljø, de unge på de gymnasiale uddannelser især på grund af de faglige krav.

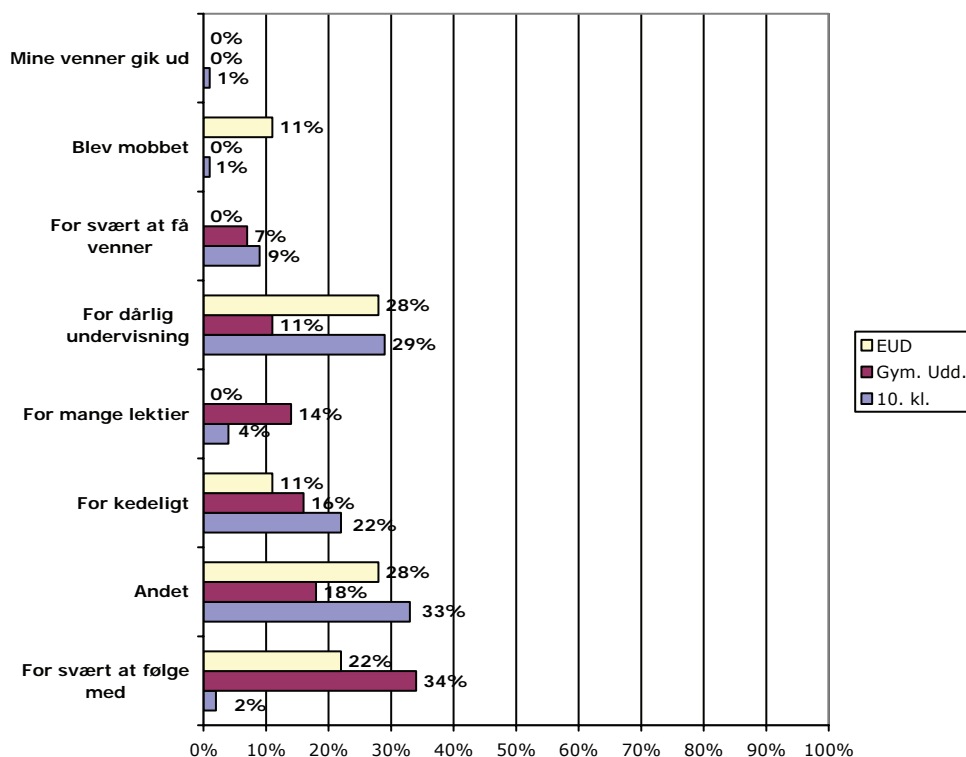
24% af de unge i undersøgelsen har på et tidspunkt overvejet at stoppe på den uddannelse, de er i gang med. Der kan ikke konstateres statistisk forskel på hvor mange unge fra de enkelte uddannelser, der overvejer at stoppe på uddannelsen. Til gengæld er der forskel på de begrundelser de unge kommer med for at stoppe på uddannelserne. Begrundelserne for at stoppe i 10. klasse centrerer sig primært omkring et dårligt fungerende undervisningsmiljø det vil sige for kedelig og for dårlig undervisning.

Samme tendens tegner sig for de unge på EUD. Her er det især for dårlig undervisning, som slår igennem som årsag. For både de unge i 10. klasse og på EUD er der dog også en række andre grunde, således angiver henholdsvis 33% og 28% 'andet' som årsag til frafaldet, hvilket peger i retning af at andre faktorer i de unges

liv, såsom sociale og personlige problemer, spiller en væsentlig rolle. Blandt de unge på EUD slår også mobning, som det eneste uddannelsessted, tydeligt igennem som en risikofaktor i relation til frafald. 11% af de unge på EUD, der har overvejet at stoppe på uddannelsen, angiver således mobning som årsagen.

For de unge på de gymnasiale uddannelser tegner billedet sig lidt anderledes. Her synes det i højere grad at handle om, at det fagligt er svært at honorere de krav, der stilles i uddannelsen, jf. figur 6.

Figur 6: Hvad var grunden til, at du overvejede at stoppe? Fordelt på uddannelsesform

Det er i forbindelse med de unges overvejelser om at stoppe og skifte uddannelse interessant, at flere piger end drenge overvejer at stoppe (28% vs 19%). En tendens der er værd at bemærke i en tid, hvor der ellers er mange diskussioner om drengenes mistrivsel i uddannelsessystemet. Noget tyder således på, at også en del piger overvejer et skift, men at de måske i mindre udstrækning end drengene rent faktisk gør noget ved det. Der er nemlig en lige kønsfordeling mellem de unge, der skred til egentlig handling og skiftede uddannelse. I relation til diskussionen om udsatte unge i uddannelsessystemet er det således vigtigt både at sætte fokus på forskellige former for mistrivsel, og på hvordan denne mistrivsel på forskellig vis kommer til udtryk i uddannelsessystemet.

VEJLEDNINGENS BETYDNING

Vejledningen i forbindelse med de unges overgang fra grundskolen til ungdomsuddannelse består af en række forskellige aktiviteter som for eksempel samtaler med en vejleder, UEA-undervisning, arbejdet med en uddannelsesbog, uddannelsesplan, uddannelsespraktik og erhvervspraktik.

Overordnet set vurderes det, ifølge undersøgelsens første resultater, at den væsentligste enkeltfaktor er koordineringen af de forskellige aktiviteter, således at aktiviteterne for den enkelte unge fremstår som et samlet forløb og proces (jf. Katznelson & Pless, 2005). Hertil kommer vurderingen af de forskellige elementer hver for sig, som det fremgår af det følgende.

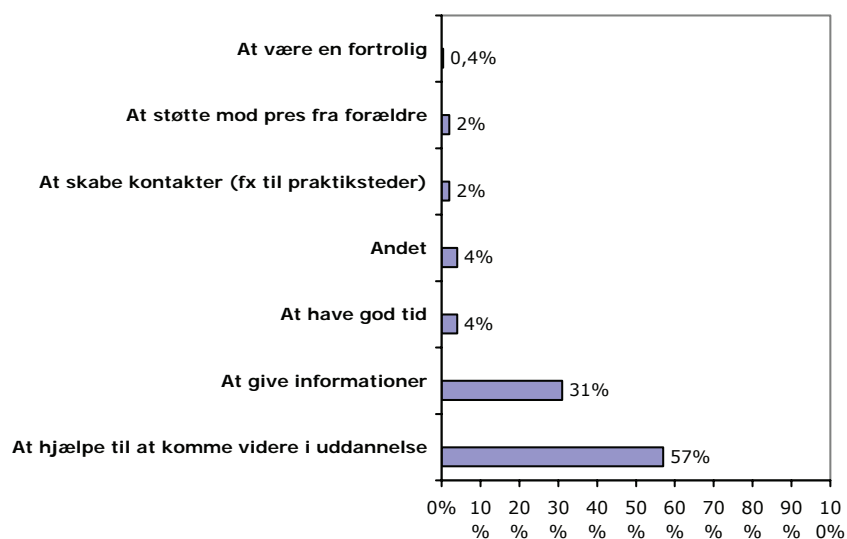
Det er vigtigt i forbindelse med de unges oplevelser af vejledningen at være opmærksom på, at deres perspektiv og dermed vurdering har ændret sig væsentligt fra de gik i 8. klasse til nu, hvor de er i gang med enten 10. klasse, en ungdomsuddannelse eller andet. Flere unge, som tidligere angav, at vejledningen var relevant og brugbar, vurderer retrospektivt, at det var deres eget valg, og at vejledningen ingen betydning havde for deres valg – sandsynligvis fordi vejledningen i især opleves relevant, mens valget formes, mens betydningen blegner, når valget er truffet og valgprocessen kommer på afstand. Pointen indikerer det vigtige i ikke altid at tage de unges (særligt retrospektive) vurderinger for pålydende, men i høj grad at sammenholde disse med eksempelvis tidligere udsagn fra de selv samme unge. Dette er muligt i denne undersøgelse, da vi har fulgt de unge siden 8. klasse.

VEJLEDNINGSSAMTALER

Flertallet af de unge oplever vejlederen som en formidler af viden, støtte og inspiration i forbindelse med uddannelsesvalget.

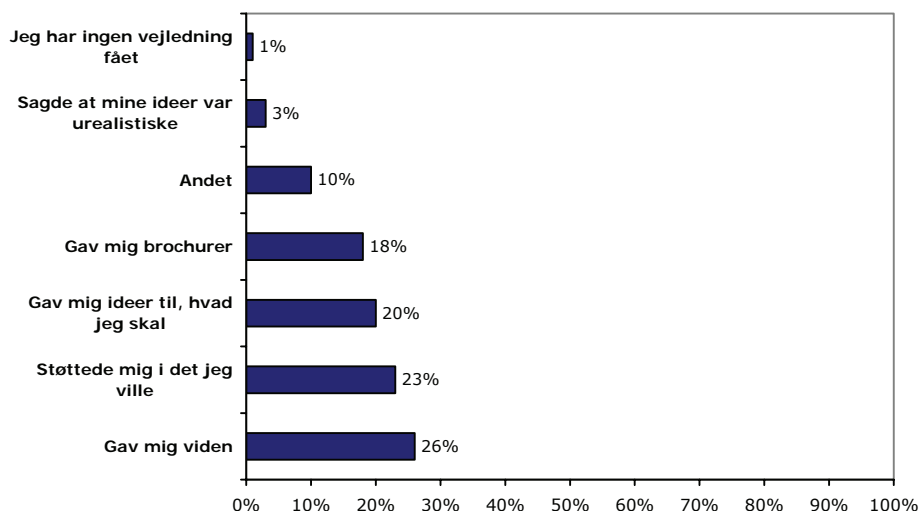
De unge lægger primært vægt på at vejlederen har en rolle at spille i forbindelse med deres uddannelsesvalg. I den forbindelse handler det om hjælp til at komme videre og give information om de muligheder den unge har, som det også fremgår af figur 7.

Figur 7. Illustrerer, hvad de unge synes, er den vigtigste opgave for en vejleder.

Det er på baggrund af figur 7 nærliggende at antage, at den side af vejledningen der handler om vejlederens mere personlige kendskab og relation til de unge, ikke tillægges stor betydning af de unge. Eksempelvis er der kun en forsvindende lille del af de unge (0,4%), der mener, at vejlederens primære opgave er at være en fortrolig. Ser vi imidlertid på hvordan de unge oplever den vejledning, de har fået, bruger mange (23%) imidlertid også vejlederen som én, der støtter dem i deres valg og valgproces. Dette resultat peger således i retning af vejlederens funktion også som støtteperson og sparringspartner i processen.

Figur 8: Illustrerer, hvordan de unge især oplevede, den hjælp som de fik fra deres vejleder i 9. Klasse.

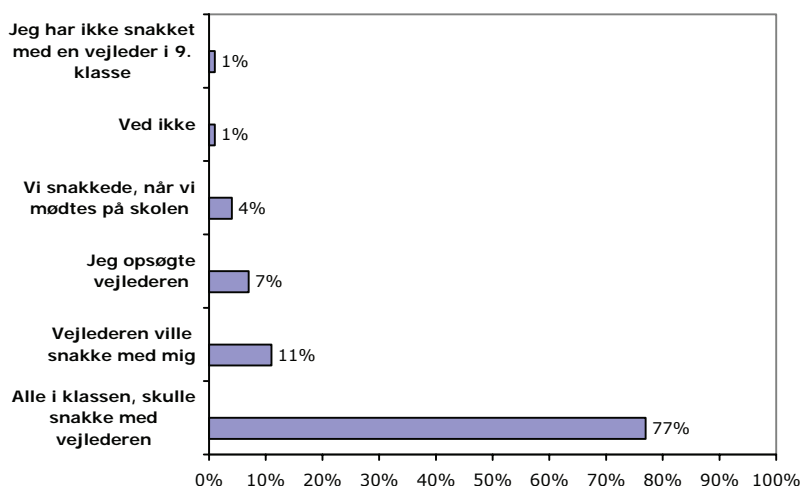
Figur 8 viser de unges konkrete erfaringer med og udbytte af vejledningssamtaler. Mange har således en oplevelse af deres vejleder, som i høj grad svarer overens med deres forventninger, hvilket må betegnes som meget positivt.

Vejledningssamtalerne finder primært sted i forbindelse med, at hele klassen rutinemæssigt snakker med deres vejleder.

Alle unge (99%) har snakket med en vejleder. Men kontakten mellem vejlederne og de unge er i høj grad afhængig af de samtaler, der langt de fleste steder gennemføres rutinemæssigt med alle unge. Kun i relativt ringe grad fungerer vejlederen som én, de unge opsøger af sig selv, ligesom vejlederen også kun i begrænset omfang opsøger specifikke unge udenfor den rutinemæssige vejledning.

Man kan i forbindelse med de markante tal anført i figur 9 (f.eks. er der kun 7%, der selv opsøger en vejleder, mod 77% hvor snakken foregår rutinemæssigt) diskutere, om den rutinemæssige snak med alle unge i en årgang er den optimale kontaktflade mellem vejlederne og de unge. Om vejlederne i tilstrækkelig grad er opsøgende overfor udsatte unge med behov for vejledning, og om det er hensigtsmæssigt i så høj grad at prioritere samtaler med alle unge på en given årgang. Man må antage, at denne udbredte praksis må være utroligt tidskonsumerende for vejlederne og dens betydning muligvis begrænset, jfr. en nærmere omtale heraf i næste afsnit.

Figur 9. Illustrerer, hvordan de unge mødtes med deres vejleder i 9. klasse.

Det vanskelige består imidlertid i, at de rutinemæssige samtaler netop er vejledernes primære kilde til viden om, hvilke unge der har behov for yderligere hjælp, og hvilke der ikke har, samt at mange af de unge 'uden yderligere behov' har glæde af samtalerne. Diskussionen prikker til yderligere en række komplekse problemstillinger såsom hvordan er det overhovedet er muligt vejledningsmæssigt at adskille de unge, der har særlige behov fra de unge, der ikke har. Hvem skal foretage denne vurdering? Klasselæreren, vejlederen, eller andre? Og hvilken betydning har det, hvem der vurderer det?

For knap 2/3 del af de unge spiller vejledningssamtalerne ikke en væsentlig rolle for hvad, de kom til at lave efter 9. klasse.

Ser man samlet på de unge, der angiver at vejledningssamtalerne enten ikke betød noget for deres valg overhovedet eller bare lidt, rammer man knap 2/3 del af de unge. Den sidste tredjedel (37%) finder til gengæld, at vejledningssamtalerne betød meget eller en del.

Tendensen kan pege på forskellige forhold vedrørende samtalerne. En første indvending kan være, at det ikke er vejledningssamtalen i sig selv, der gør en forskel, men at det er den samlede vejledningsindsats i samspil med de øvrige faktorer, der influerer på de unges valg. Det er dog også muligt, at vejledernes muligheder for indflydelse i mange tilfælde er begrænset, idet meget afgøres af faktorer 'udenfor' vejledningen. Det gælder for eksempel de unges forældre, venner, medierne osv. Hertil kommer at uddannelsesvalget for mange unge ikke er et bevidst valg, der træffes på et rationelt og oplyst grundlag efter moden overvejelse, men snarere er en proces, der er indlejret i de unges opvækst, og som gradvist gør, at valget af én ungdomsuddannelse eller ét erhverv opleves mere oplagt og naturligt end andre til-

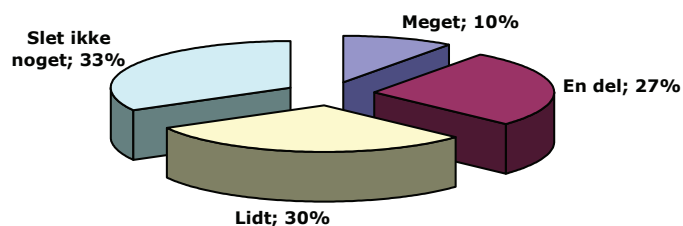
gængelige muligheder. Således træffes 'beslutningen' for mange unge måske langt tidligere i deres liv end der, hvor den unge snakker med en vejleder.

Samlet peger disse forbehold for vejledningens betydning på risikoen for at overvurdere denne eller fejlvurdere hvor det er, at vejledningen har mulighed for at spille en mere afgørende rolle.

Vejledningssamtalerne synes ikke at 'ramme' de unge, som i 8. klasse var uafklarede omkring hvad, de ville.

Af de unge, som i 8. klasse vidste hvad, de skulle efter 9. klasse, er der 64% som mener, at vejledningssamtalerne kun betød lidt eller intet for hvad, de kom til at lave efter 9. klasse. Næsten samme procent (58%) ses for de unge, som i 8. klasse anførte, at de var uafklarede, dvs. ikke vidste hvad, de skulle efter 9. klasse. Hjælpen fra vejlederen ser derfor ikke ud til at spille en større rolle for grad af afklarhed hos de unge, men dermed ikke være sagt at vejledningssamtalernes rolle er udspillet. Hos én gruppe, nemlig de udsatte unge, ser disse samtaler ud til at have en effekt.

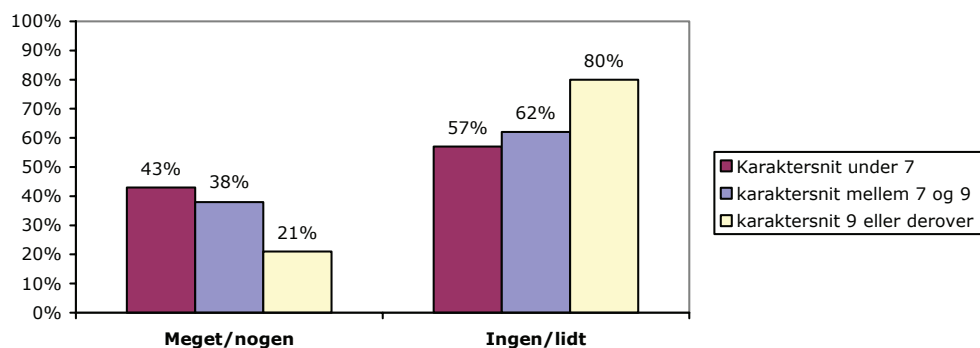
Figur 10: Hvad betød vejledningssamtalerne betød for, hvad du kom til at lave efter 9. klasse?

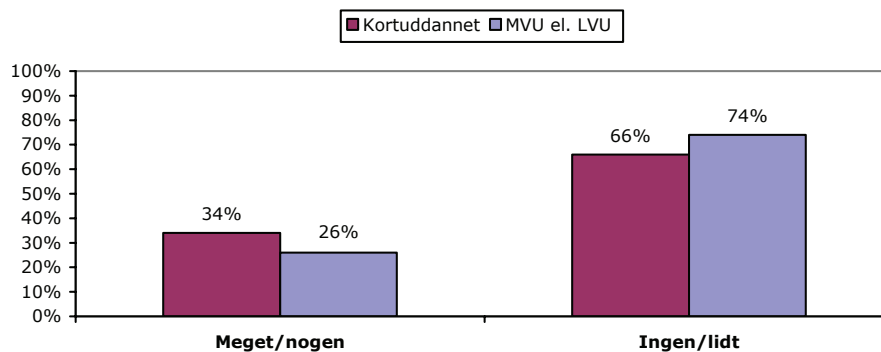
VEJLEDERNE SPILLER EN STØRRE ROLLE FOR DE UDSATTE UNGE END FOR DE ØVRIGE UNGE

De unge, der fremhæver vejledningens betydning, er de unge som er fagligt svagere stillet og hvis forældre (særligt faderen) er kortuddannede. Jo lavere karaktergennemsnit den unge har, i jo højere grad oplever de, at vejlederen har haft meget eller nogen indflydelse på deres valg. Hvor der er hele 43% af de unge med et gennemsnit på under 7, som anfører, at vejlederen har haft meget betydning, er det kun 21% af de unge med et gennemsnit på 9 eller derover.

Figur 11: Illustrerer, i hvor høj grad de unges vejleder har haft indflydelse på deres valg af uddannelse eller arbejde efter 9. klasse, fordelt på de unges karaktergennemsnit.

Figur 12: Illustrerer, i hvor høj grad de unges vejleder har haft indflydelse på deres valg af uddannelse eller arbejde efter 9. klasse, fordelt på fares uddannelsesmæssige baggrund.

Vejledningssamtalerne får således en markant øget betydning for de unge, som potentielt befinder sig i en vanskeligere situation i forbindelse med deres overgang fra grundskolen og videre, end for de unge, der klarer sig godt fagligt og som kommer fra en uddannelsesvant baggrund. Samlet set synes der således at være god mening i at vejlederne koncentrerer sig om de udsatte unge, da det er her vejledningen synes at have størst betydning.

Vejlederne spiller, sammen med klasselæreren og medierne, også en større rolle for unge med nydanske forældre.

De unge med nydanske forældre¹¹ adskiller sig fra de øvrige unge ved at tillægge deres vejleder, klasselæreren samt medierne en større betydning for deres valgproces.

46% af de unge med nydanske forældre tillægger vejlederen megen eller nogen betydning, mens det for de øvrige unge kun er knap en tredjedel (30%). Dette resultat er måske ikke så overraskende, når man ved hvor meget de unge med nydanske forældre oplever, at deres forældre ved om uddannelsessystemet, og hvor stor interesse de udviser for de unges valg af uddannelse og job. Her ses nemlig, at der er en meget stærk sammenhæng mellem etnicitet og viden om - samt interesse i - uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet. Hvor det f.eks. er hele 91% af de unge med danske forældre, som oplever, at deres forældre er meget interesserede i deres valg af uddannelse og arbejde, er det kun 79% af de etniske unge, som oplever dette. Og hvor der er 55% af de danske unge, som oplyser, at deres forældres ved meget om uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, er det kun 33% af de unge med nydanske forældre, som har anført dette. En hypotese kan være, at disse unge, som kompensation for forældres manglende interesse og viden på uddannelses- og arbejdsmarkedsområdet, i højere grad støtter sig til skolen (klasselærer og vejleder) for hjælp og rådgivning vedrørende deres fremtidige uddannelse og arbejdsmarkedsvalg.

Med hensyn til klasselærerens betydning anfører 39% af de unge med nydanske forældre, at denne havde meget/noget betydning, mens det kun er 27% af de øvrige unge, der har angivet dette. Og i forhold til mediernes betydning ses det, at hvor der er 18% af de unge med nydanske forældre, som har oplevet, at medierne havde meget eller nogen betydning for valget, er det blot 7% af de unge med danske forældre. For nogle af disse unge skyldes dette, at de hyppigere mangler et bredt udsnit af rollemodeller i deres nære sociale netværk.

Unge, der har behov for vejledning, har for en dels vedkommende kontakt med deres 'gamle' vejleder, men kontakten er i høj grad afhængig af, at de på mere uformel vis mødes i hverdagen.

27% af de unge har, efter de er gået ud af 9. klasse, haft kontakt til den vejleder, som de havde, mens de gik i 9. klasse. Og det er i høj grad de mere udsatte unge, der som nævnt har brug for vejledning, der har denne kontakt. Vejle-

11) Resultaterne her er beregnet ifht unge, hvis moder er flyttet til DK fra et andet land, men samtlige resultatretninger ses ligeledes hos unge, hvis fader er flyttet til DK fra et andet land.

derne formår altså i en vis udstrækning at følge op på og fastholde kontakten til de udsatte unge. Det er således meget positivt, at der fortsat er en kontakt, men ser vi på hvad, der skal til for at kontakten mellem den unge og vejlederen opretholdes også efter 9. klasse, viser det sig, at det afhænger af en række forskellige faktorer. Kontakten mellem den unge og vejlederen er nemlig i høj grad afhængig af dels hvordan, kontakten mellem den unge og vejlederen tidligere har været, dels hvor den unge konkret befinder sig i sit 10. skoleår.

Ser vi i første omgang på hvilke unge der har en kontakt med deres 'gamle' vejleder, er der en lang række af særlige forhold der karakteriserer disse unge:

- De trives i mindre grad i skolen, end de øvrige unge
- Der er en mindre overvægt af piger (31% vs 22% af drengene)
- Der er en overvægt, som oplever at de havde brug for hjælp til deres valg i 9. klasse (34% vs 25%)
- Det er i højere grad unge, der går på produktionsskolerne/er arbejdsløse/i arbejde
- Der er en overvægt af fagligt svage unge
- Det er i højere grad unge, der kommer fra en uddannelsesfremmed baggrund

Men det har også betydning, hvordan kontakten mellem den unge og vejlederen har været. Således har langt flere opretholdt kontakten, hvis de i 9. klasse har snakket med vejlederen i forbindelse med, at de har mødt vedkommende på deres skole. Færrest af de, der har mødt vejlederen via rutinemæssige samtaler med alle elever i klassen, har bibeholdt kontakten. Endelig har flere af de unge, der har været i brobygningsforsøg, og som derfor må antages at gå i 10. klasse (på folkeskoler/10. klassescentre), været i kontakt med vejlederen.

Resultatet peger i retning af, at det i høj grad er de unge, der i 10. klasse fortsat går på den skole, som deres gamle vejleder også kommer på, der gør brug af vejlederen. De har, gennem det at de kommer på samme skole, mulighed for at opretholde en mere uformel kontakt, som gør vejlederen i stand til at komme de unge til hjælp også senere i deres forløb og i selve overgangen.

Der er således en stor gruppe af de unge, som potentielt kan befinde sig i en risikogruppe, som ikke opsøger en vejleder. F.eks. opsøger 66% af de unge, der efterlyser mere hjælp i overgangen, ikke deres gamle vejleder og 60% af de unge som er på produktionsskole, arbejdsløse eller i arbejde.

Opsamlende kan man sige, at for mange af de mere uafklarede og udsatte unge har den tætte kontakt til vejlederen og oplevelsen af, at vejlederen interesserer sig for én, stor betydning når de vurderer udbyttet af vejledningen.

UDDANNELSESBOG OG UDDANNELSESPLAN

Uddannelsesbogen kan i sig selv ikke påvises at have den store effekt på de unges valg, men den lader derimod til at virke efter hensigten, når den bakkes op af andre vejledningsaktiviteter. Ligeledes peger undersøgelsen på, at det især er de udsatte unge, som drager nytte af uddannelsesbogen.

Uddannelsesplanen er slået mere igennem i de unges bevidsthed end uddannelsesbogen.

86% af de unge husker, at de har lavet en uddannelsesplan, mens der er 67% af de unge, som kan huske, de har lavet en uddannelsesbog. Resultatet er bemærkelsesværdigt, idet de unge har arbejdet med uddannelsesbogen siden 6. klasse, mens uddannelsesplanen først indføres i 9. klasse. Man SKULLE derfor formode, at de unge er mere fortrolige med uddannelsesbogen, men det slår altså ikke igennem i de unges erindring.

Samtidig oplever flere unge, uddannelsesplanen som et mere brugbart værktøj end uddannelsesbogen. 15% af de unge oplever uddannelsesbogen som en stor hjælp, mens 31% oplever uddannelsesplanen som en stor hjælp. Spørgsmålet er, hvad denne forskel er udtryk for. Måske handler det om, at uddannelsesplanen har et konkret og håndfast mål, nemlig at det er her, de skal angive deres endelige valg af ungdomsuddannelse. Planen forekommer således at have en tydelig relevans for de unge, mens uddannelsesbogens egentlige formål er mere taget og uklart. Det er en problemstilling, som i særlig grad kan siges at gøre sig gældende for brugen af uddannelsesbogen i 6. og 7. klasse, hvor dens målsætning og anvendelse i høj grad opleves abstrakt for mange af de unge (jf. også Pless & Katznelson, 2005). De unges ringe erindring af at have arbejdet med bogen tyder på at udbyttet i særligt de yngste klasser er begrænset modsat i de ældre klasser, hvor bogen synes at give mere mening, jfr. nedenfor.

Uddannelsesbogen har størst gennemslagskraft, når den integreres i undervisningen.

58% af de unge har snakket om uddannelsesbogen i undervisningen. Det er imidlertid helt afgørende for effekten af de forskellige vejledningsaktiviteter, herunder også uddannelsesbogen, at den integreres i undervisningen og i de øvrige vejledningsaktiviteter. Det er i høj grad de selv samme unge, der får udbytte af vejledningssamtalerne, og som har talt om og arbejdet med uddannelsesbogen i undervisningen, som også har glæde af at arbejde med den.

Konkret har de unge, som har talt om bogen i undervisningen, i højere grad oplevet uddannelsesbogen som en stor hjælp (23%), mod 3% af de unge, der ikke har snakket om den i undervisningen. Der er dog samtidig også flere af de unge, der har snakket om uddannelsesbogen i undervisningen, som vurderer dens betydning mere kritisk. De lavede den 'fordi de skulle', fandt den 'overfladisk' eller vidste ikke hvad, de skulle skrive i den.

UDDANNELSESBOGEN NÅR SIN PRIMÆRE MÅLGRUPPE: DE UDSATTE UNGE.

Selv om uddannelsesbogen tilsyneladende ikke har samme gennemslagskraft og oplevet relevans blandt de unge som uddannelsesplanen, peger undersøgelsens resultater på, at uddannelsesbogen opleves som et brugbart redskab af de unge, som oplever uddannelsesvalget som vanskeligt. Den opleves især som en hjælp af de unge, som er usikre på uddannelsesvalget, som har et lavt karaktergennemsnit og som kommer fra ikke uddannelsesvante miljøer.

Det er imidlertid værd at bemærke, at disse unge tilsyneladende først oplever uddannelsesbogen som relevant i 9. klasse, hvor uddannelsesvalget trænger sig mere på, og hvor uddannelsesbogen måske mange steder i højere grad er integreret i undervisningen og i udfyldelsen af uddannelsesplanerne. Som denne undersøgelse tidligere har peget på (Katznelson & Pless, 2005) appellerede uddannelsesbogen i 8. klasse i højere grad til de bogligt orienterede unge. Tendensen peger på nyttigheden af i højere grad at koncentrere arbejdet med uddannelsesbogen til de sidste år i grundskolen, frem for at påbegynde det i 6. klasse.

Konkret dokumenteres det, at følgende unge i særlig grad har gavn af at arbejde med bogen fra særligt 9. klasse:

- En overvægt af unge som har et karaktergennemsnit på 7 eller derunder (30% vs. 17% for de unge, som har karaktergennemsnit på mellem 7 og 9, og 8% af de unge, som har karaktergennemsnit på 9 og opefter)
- En overvægt af unge som oplevede at have brug for mere hjælp til valget efter 9. klasse (22% vs 13% af de unge som ikke oplever at have brug for mere vejledning i forhold til valget efter 9. klasse)
- En overvægt af unge hvis fædre er kortuddannede eller uden uddannelse (17% vs. 6% hvis fædre har en MVU eller LVU)

Samtidig oplever en overvægt af disse unge, at det er svært at vide, hvad de konkret skal skrive i bogen. Meget tyder således på, at de usikre unge oplever uddannelsesvalget som svært og at de er i tvivl om hvad, de skal skrive i uddannelsesbogen, men at de samtidig oplever uddannelsesbogen som brugbart redskab i valg- og afklaringsprocessen.

Ser vi på de unge, der har oplevet arbejdet med bogen som overfladisk, er der en bemærkelsesværdig overvægt af unge, hvis far har en MVU eller LVU, og som har højere karakterer. En af årsagerne til dette kan være, at uddannelsesvalget for disse unge ikke i samme grad er et bevidst valg, der kræver stillingtagen nu og her. Her er valget ofte truffet langt tidligere, og har været en del af de unges fremtidsperspektiver i flere år (jf. også Katznelson & Pless, 2005; Skov, 1997). Hertil kommer, at disse unge i højere grad kan trække på deres forældres erfaringer med uddannelsessystemet.

Sidst er der en yderligere interessant dimension i forhold til de unges tilfredshed med uddannelsesbogen, nemlig at de unge, der går på de gymnasiale uddannelser, i langt højere grad oplevede arbejdet med bogen som unyttigt og overfladisk sammenlignet med unge, der går på SOSU og EUD. Forskellen skyldes muligvis den rolle, de unge oplever bogen har spillet i deres videre forløb, således at de unge, der er fortsat på SOSU og EUD, også dér har kunnet gøre brug af uddannelsesbogen til forskel fra de unge på de gymnasiale uddannelser.

UDDANNELSESPRAKTIK

Uddannelsespraktikken opleves af flertallet af de unge som givende. Også mere givende end at komme i erhvervspraktik.

77% af de unge har været på besøg på en ungdomsuddannelse i 9 klasse. 86% af disse unge oplever, at uddannelsespraktikken enten har lært dem meget, givet dem en fornemmelse af en given uddannelse eller virket decideret afklarende på deres valg. Der er således en utrolig stor del af de unge, som er tilfredse med muligheden for at komme i uddannelsespraktik, om end de også kan have indvendinger mod den konkrete organisering. Den udbredte brug af og tilfredshed med uddannelsespraktikken kan ses som et udtryk for, at de unges horisont domineres af det næste skridt: ungdomsuddannelse.

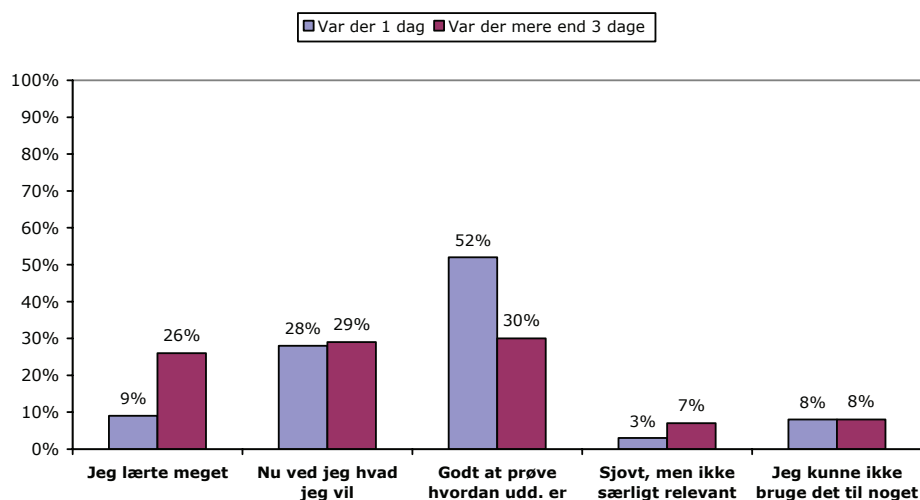
Ser vi på hvilke unge, der i særlig grad har været i uddannelsespraktik, er der en overvægt af fagligt stærke unge i forhold til fagligt svage unge. Det er højst sandsynligt, fordi de regner med, at det vil være deres næste skridt videre vej frem i livet (89% vs 74%). Men uddannelsespraktikken vurderes ikke alene positivt af de bogligt mindede unge. Også de unge der klarer sig mindre godt fagligt, og som har prøvet at være ude i uddannelsespraktik, oplever at lære noget, og det hjælper dem til en større grad af afklaring.

Ser vi nærmere på, hvilket udbytte de unge oplever at få af uddannelsespraktikken, afhænger det af, hvor mange dage de har været afsted, jf. figur 13.

Jo flere dage de unge har været på uddannelsen, i jo højere grad angiver de, at de har lært noget. Årsagen til dette kan være, at den unge på de længerevarende forløb i højere grad når at indgå i den pågældende uddannelse og følge en del af undervisningen.

I de korte uddannelsespraktikker af én dags varighed har udbyttet mere karakter af en smagsprøve på, hvordan en given uddannelse er. Det vil sige i højere grad er der her tale om, at de unge foretager en hurtig scanning af uddannelsen og hvilken ungdomskultur som uddannelsen signalerer.

Figur 13: Illustrerer, hvor mange dage de unge var på den uddannelse, hvor de var sidst og hvad de synes om, at være på besøg på uddannelsen.

ERHVERVSPRAKTIK

Erhvervspraktikken er givende og lærerig for lidt over halvdelen af de unge, og særligt for de unge der ikke klarer sig fagligt godt, virker den afklarende.

91% af de unge har været i erhvervspraktik i 9. klasse. 55% oplever at have lært meget eller at være blevet mere afklarede. 35% at det var sjovt og rart at lave noget andet end at gå i skole. 11% mener ikke at have kunne bruge den til noget.

I forhold til de unge, som ikke klarer sig så godt fagligt, virker praktikken i højere grad som en velkommen afveksling til hverdagen og som afklarende. 22% med karaktgennemsnit under 7 oplever praktikken som afklarende, mod 14% og 13% for unge med karaktgennemsnit mellem 7 og 9, og 9-13. De unge, der klarer sig godt fagligt, oplever til gengæld i højere grad end de unge, der ikke klarer sig så godt, at de lærer noget af deres praktikforløb (43% vs 31%).

Endelig er der også en gruppe af unge, som generelt set er meget forbeholdne og afvisende overfor alt, hvad der har med skole, arbejde og fremtid at gøre. Denne gruppe oplever heller ikke deres erhvervspraktik som givende, måske højst som en afveksling til hverdagen.

10. KLASSE

HVORFOR VÆLGER DE UNGE AT GÅ I 10. KLASSE?

10. klasses-tilbuddet rammer målgruppen. De unge vælger især at gå i 10. klasse for at forbedre sig fagligt og for at få et bedre grundlag for valg af ungdomsuddannelse. Mange vælger det også for at få et anderledes skoleår.

Overordnet set tegner der sig et billede af, at ønsket om at forbedre sig fagligt samt usikkerhed og tvivl omkring valget af ungdomsuddannelse spiller en hovedrolle for omkring 2/3 af de unge (67%)¹². Der er altså tale om en stor gruppe af de unge i 10. klasse, som antageligvis ville være i risiko for frafald, hvis de var startet direkte på en ungdomsuddannelse. 10. klasses tilbuddet rammer således i vid udstrækning målgruppen.

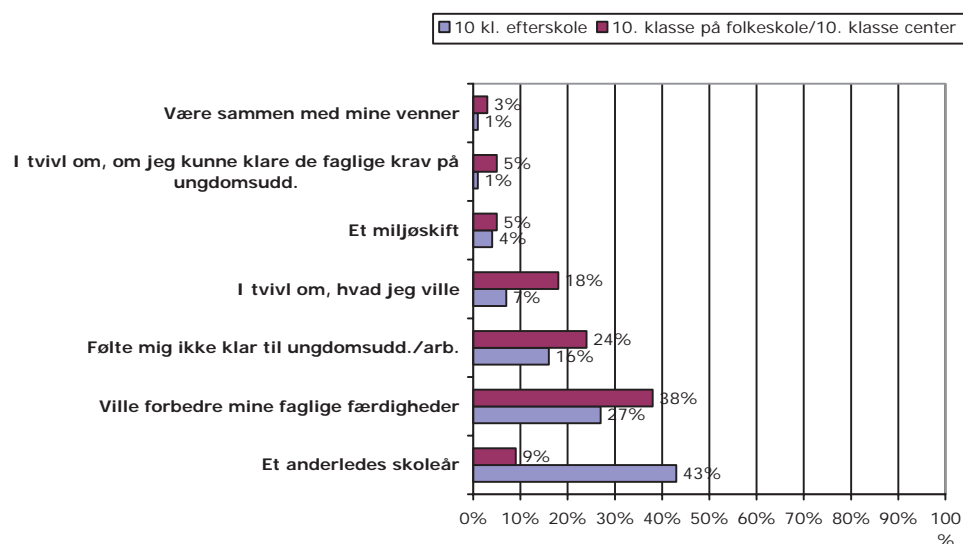
Hovedårsagen, til at de unge (33% af de unge i undersøgelsen) har valgt at gå i 10. klasse, er, at de vil forbedre deres faglige færdigheder, og dette gælder specielt for pigernes vedkommende (37% af pigerne mod 27% af drengene). Udover ønsket om at forbedre faglige færdigheder nævnes den grund, at 10. klasse er et anderledes skoleår (23%). Andre årsager til valget af 10. klasse er, at de unge ikke følte sig klar til en ungdomsuddannelse eller at komme i arbejde (21%), eller at de var i tvivl om, hvad de ville (13%). Som denne undersøgelse tidligere har peget på (Pless & Katznelson, 2005), er der en gruppe uddannelsesorienterede piger, som er meget opta-

¹²) Dvs. når man lægger følgende kategorier sammen; i tvivl om hvad jeg ville (13%), følte mig ikke klar til ungdomsuddannelse (21%), ville forbedre mine faglige færdigheder (33%).

get af uddannelsesvalget, men samtidig usikre på deres faglige formåen. At der er en overvægt af piger, som i 10. klasse begrundet valget med et ønske om at forbedre sig fagligt, kan ses som en indikation af, at en del af disse piger har valgt at tage et ekstra år i 10. klasse, for yderligere at gøre sig klar til ungdomsuddannelse og for at stive sig selv af fagligt. En tendens der underbygges af de kvalitative interviews.

Ser vi på de unges primære motivation for at vælge et 10. skoleår fordelt på skoleform, tegner der sig følgende billede.

Figur 14. Hvorfor valgte du I SÆR at gå i 10. klasse

Der er en overrepræsentation af unge på efterskole, som ønsker sig et anderledes skoleår (43%), men også ønsket om at forbedre faglige færdigheder spiller en stor rolle for mange (27%). Ligeledes begrundet en stor gruppe af de unge på efterskolerne valget med et ønske om at blive mere klar til ungdomsuddannelse/arbejde (16%). De unge, som går i 10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre, benytter i højere grad 10. klasse til at forbedre deres faglige færdigheder (38%) og blive mere klar til en ungdomsuddannelse/arbejde (24%) samt at blive mere sikker på, hvad de vil i fremtiden (18%).

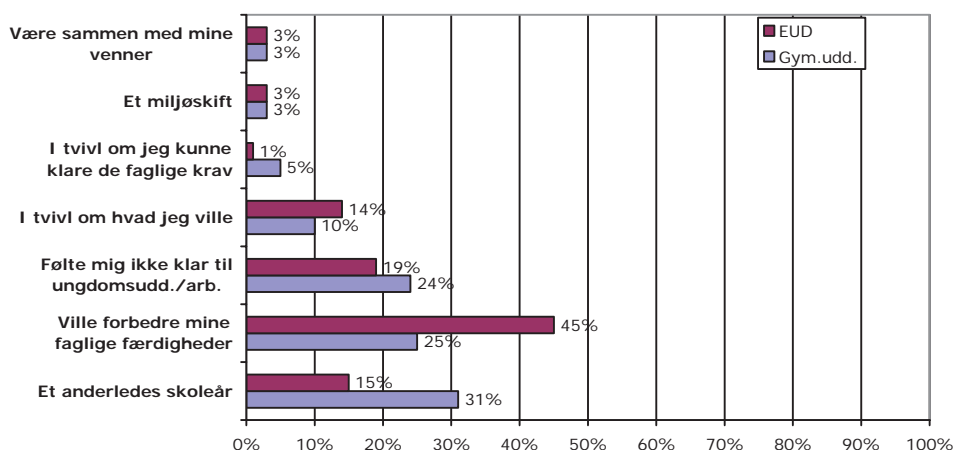
Det er tydeligt, at ønsket om forandring – et anderledes skoleår – vægtes højt af de unge på efterskole. Men spørgsmålet er, hvad et ønske om et 'anderledes' skoleår indebærer for de unge. Det kvalitative materiale peger på en markant tendens til, at de unge i 9. klasse oplever en generel metaltræthed i forhold til folkeskolen (lærerne, undervisningsformen og kammeraterne). Mange udtrykker et klart ønske om at skifte scene og prøve kræfter med nye sammenhænge, både fagligt og socialt. Og ønsket om noget 'anderledes' står således ikke i kontrast til et fokus på faglighed og afklaring, men kan ses som et udtryk for, at nye rammer og en anderledes

skoleform nærmest er en forudsætning for, at man fagligt og afklaringsmæssigt kan 'rykke'.

Unge, der orienterer sig mod de gymnasiale uddannelser vælger i højere grad 10. klasse, for at få et 'anderledes skoleår' men også ønsket om at forbedre sig fagligt vægtes højt. For de unge, der orienterer sig mod EUD, handler 10. klasse i overvejende grad om at forbedre faglige færdigheder.

Figur 15. Hvorfor valgte du ISÆR at gå i 10. klasse

Spørgsmålet opdelt ifht hvilken skoleform de unge vil søge efter 10. klasse.

Undersøgelsen viser, at der er en overrepræsentation af unge fra efterskolerne, som efter 10. klasse vil starte på en gymnasial uddannelse. Hvor 72% af de unge som går i 10. klasse på efterskole ønsker en gymnasial uddannelse, er der kun 57% af de unge, der går i 10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre, som ønsker denne uddannelsesform efter 10. klasse.

Der tegner sig således en forskel i de unges primære begrundelser for at søge 10. klasse alt efter hvilken ungdomsuddannelse, de skal i gang med. De unge, der orienterer sig mod de gymnasiale uddannelser, synes i højere grad at vælge 10. klasse for at få et 'anderledes skoleår' end de unge på EUD (31% vs 15%), mens de unge på EUD i højere grad begrundes valget af 10. klasse med et ønske om at forbedre faglige færdigheder (45% af de unge, der søger mod EUD, mod 25% af de unge, der søger mod de gymnasiale uddannelser).

Alt i alt viser undersøgelsen, at især spørgsmålet om et 'anderledes skoleår', umiddelbart prioriteres lidt forskelligt af de unge. Det er især de unge på efterskole

og de unge som orienterer sig mod de gymnasiale uddannelser (to grupper som delvist overlapper), der som hovedårsag angiver ønsket om et 'anderledes skoleår' højt. Men det kvalitative materiale peger som nævnt på en bred tendens til, at de unge på dette tidspunkt ønsker og har brug for en 'ny start' efter 9 år i folkeskolen.

UNGE I 10. KLASSE PÅ EFTERSKOLE ELLER PÅ FOLKESKOLER/10. KLASSESCENTRE

Der er en mindre overvægt af bogligt stærke unge, der vælger 10. klasse på en efterskole. Og en overvægt af bogligt svage unge, der vælger 10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre.

Som nævnt tidligere (under afsnittet 'Unge uddannelsesvalg og Valgprocesser') er der en overvægt af fagligt svagere unge, som vælger et 10. skoleår. Men går vi tættere på 10. klasses skoleformer, ses en tendens til, at efterskolerne tiltrækker flere bogligt stærke unge, end 10. klasses-tilbuddene på folkeskoler/10. klassescentre.

Der er 57% af de unge med karaktergennemsnit på 9 eller derover, som vælger at tage 10. skoleår på efterskole, mens 44% vælger at tage 10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre. Tilsvarende vælger 41% af de unge med karaktergennemsnit på 8 eller derunder at tage et 10. skoleår på efterskole, mens 59% med dette karaktergennemsnit vælger at tage 10. skoleår på folkeskoler/10. klassescentre, jf. følgende tabel.

Karaktergennemsnit ved 9. klasses eksamen:	Skoleform:		I alt
	10. kl. på efterskole	10. kl. på folkeskoler/10. klas.ctr.	
Under 9	41 %	59 %	100 %
9 eller derover	57 %	43 %	100 %
I alt	44 %	56 %	100 %

Det er samtidig i højere grad de unge, som trives i skolen, der vælger efterskolen, mens de unge, der trives mindre godt i skolen, tager 10. klasse andre steder. For eksempel er det 48% af de unge, som oplever stor skoleglæde, der vælger efterskolen, mod 31% af de unge, der i undersøgelsen anfører en mindre skoleglæde, som vælger 10. klasse på efterskolen.

De unges sociale baggrund belyst ved forældrenes uddannelsesniveau ser ligeledes ud til at have betydning for, hvilken 10. klasses skoleform de unge vælger. Unge fra uddannelsesvante miljøer er mere tilbøjelige til at vælge 10. skoleår på efterskole end unge fra mere uddannelsesfremmede miljøer.

DE UNGE I 10. KLASSE PÅ EFTERSKOLER ELLER PÅ FOLKESKOLER/10. KLASSESCENTRE – HVORDAN OPLEVES OVERGANGEN?

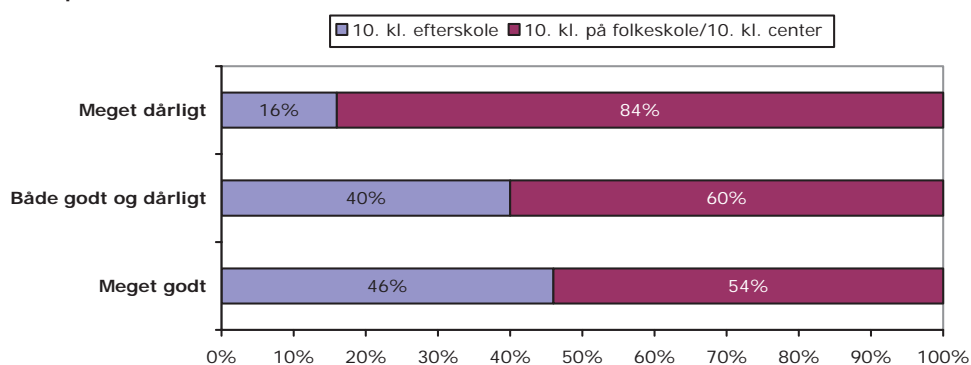
Overgangen til 10. klasse fungerer tilfredsstillende på tværs af skoleform. I særlig grad de unge på efterskole oplever at 10. skoleår matcher deres forventninger.

69% af de unge anfører, at overgangen til 10. klasse har været let/befriende, mens kun 8% oplever overgangen som hård. Stort set ingen af de unge oplever overgangen som 'for voldsom'. Ser vi på de unges oplevelse af overgangen mere detaljeret, tegner der sig nogle forskelle i forhold til hvilken skoleform, de unge vælger i 10. klasse.

Både de unge på efterskole og de andre unge i 10. klasse oplever overgangen meget positivt socialt (hhv. 89% og 87%). Der er dog forskel på, hvordan de unge i 10. classes forskellige skoleformer oplever den faglige overgang. 70% af de unge, der tager 10. skoleår på efterskole, oplever overgangen som meget god, mens det tilsvarende tal for de unge som tager 10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre er 61%. Kun relativt få oplever overgangen meget dårligt fagligt (hhv. 2% af de unge i 10. klasse på efterskoler og 8% af de unge i 10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre).

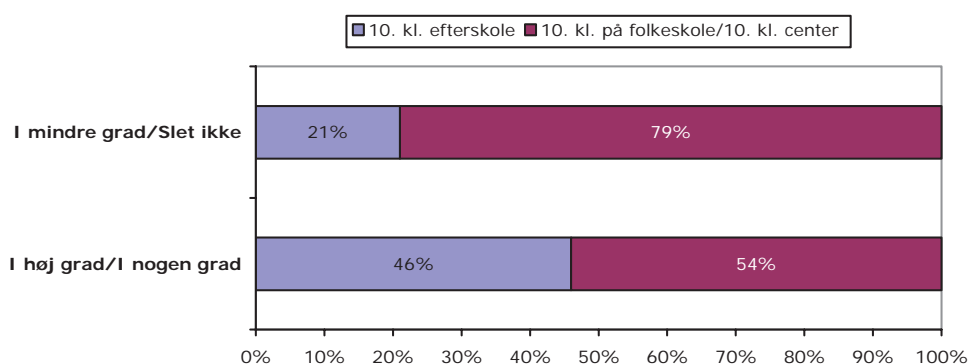
Langt den overvejende del af de unge i 10. klasse på tværs af skoleformer har således oplevet overgangen som uproblematisk. Men ser vi på den mindre gruppe af unge, som har negative oplevelser med overgangen til 10. klasse, er langt den største del af disse at finde blandt de unge, som går i 10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre, jf. figur 16.

Figur 16: Hvordan var det fagligt at starte i 10. klasse?
Fordelt på 10. classes skoleform.

Der er også en langt større gruppe af unge i 10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre, hvor 10. skoleår afviger fra de unges forventninger. Det skal dog her bemærkes, at denne uoverensstemmelse mellem forventningerne til 10. klasse og de konkrete erfaringer kan være af både positiv og negativ karakter. Mønstrer indikerer dog, at de unge tilsyneladende på forhånd har et mere klart billede af hvad, 10. klasse på efterskole indebærer, mens indholdet af et 10. skoleår på folkeskoler/10. klassescentre står mere uklart, eller er mere forskelligartet.

Figur 17: I hvor høj grad stemmer uddannelsen overens med dine forventninger? Spørgsmålet er opdelt på 10. klasses skoleform.

Ser vi i højere grad på hvad, de unge så oplever at få ud af at gå i 10. klasse på henholdsvis efterskoler eller på folkeskoler/10. klassescentre, tegner der sig følgende billede (se figur på side 39).

Søger vi denne figur uddybet med de unges besvarelser på ét af spørgeskemaets 'åbne' spørgsmål¹³ om hvad, der har overrasket de unge mest ved at starte i 10. klasse, tegner sig følgende billeder.

De unge, som går i **10. klasse på en efterskole**, udtrykker sig overvejende positivt om hvad, der har overrasket dem ved denne skoleform. Og mange af svarene peger i samme retning. Mange fremfører, at de er blevet positivt overrasket over det sociale aspekt ved efterskole-livet. De har fået mange nye venner, og oplever et stærkt fællesskab på skolen. De er blevet overrasket over den store frihed, de oplever at have på efterskolen, og de synes, de er blevet mere modne. Flere beskriver, at der er en sket en udvikling med dem over kort tid. Enkelte er inde på, at det var svært i begyndelsen at være væk hjemmefra, samt det at være på en efterskole kan være stressende. Det er både vennerne, det derhjemme samt skolen, der skal afsættes tid til. Og nogle har oplevet efterskoleopholdet som 'hårdt'. En del unge er

13) Dvs. hvor spørgsmålet ikke har definerede svarkategorier, men hvor de unge blev bedt om at svare med egne ord.

Figur 18: De unges oplevelse af at gå i 10 klasse fordelt på skoleform, i prioriteret rækkefølge.

Unge i 10. kl. på efterskole	%	Hvad har de unge fået ud af at gå i 10. kl.? I prioriteret rækkefølge	Unge i 10. kl. på folkeskole/10. kl. center	%
Er blevet mere moden	47 %	1	Er blevet mere moden	27 %
Er blevet bedre fagligt	11 %	2	Er blevet bedre fagligt	20 %
Har fået større selvtillid	10 %	3	Har fundet ud af, hvad jeg vil efter skolen	16 %
Har fundet ud af, hvad jeg vil efter skolen	9 %	4	Er blevet mere parat til ungdomsuddannelse	11 %
Er blevet mere parat til ungdomsuddannelse	9 %	5	Har fået større selvtillid	8 %
Andet	9 %	6	Det har været spil af tid	7 %
Har savnet vejledning	3 %	7	Andet	5 %
Har savnet faglige udfordringer	1 %	8	Har savnet faglige udfordringer	4 %
Det har været spil af tid	1 %	9	Er stadig i tvivl om, hvad jeg vil efter skolen	3 %
Er stadig i tvivl om, hvad jeg vil efter skolen	1 %	10	Har savnet vejledning	0 %
I alt	100 %		I alt	100 %

også 'fagligt' blevet overrasket over livet på efterskolen. De fordeler sig nogenlunde ligeligt mellem unge, som ikke oplever fagligt at have lært særlig meget, og unge som skriver, at det faglige niveau var højere end forventet.

For de unge i **10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre** er billedet mere broget. Her deler de unges oplevelser sig for hovedparten i to omtrent lige store grupper. Den ene gruppe er blevet skuffet over det faglige niveau i 10. klasse. De har oplevet 10. klasse som en stor gentagelse af 9. klasse, dog med den undtagelse at undervisningen er lagt lidt anderledes an. Andre synes ikke, at niveauet er særligt højt, og lærerne ikke specielt gode. Nogle af disse oplever 10. klasse som spild af tid.

Den anden gruppe unge er positivt overrasket over lærerne og det faglige niveau. De er blevet overrasket over, at der er nogle flere lektier end forventet, og det faglige niveau er højere, end de havde troet, og at de har lært meget. Nogle er overrasket over, at lærerne går mere "op i én/ tager fat i ens problemer" og synes, at de er gode. Enkelte skriver ligeledes, at de synes, at de er blevet mere modne, og i højere grad ved, hvad de vil efter 10. klasse. Ligesom der også er nogle unge, som fremfører det sociale aspekt ved 10. klasse som positivt.

Gennemgående tegner der sig således et billede af, at 10. classes tilbudene rammer de unge i målgruppen, og at de unge oplever overgangen til 10. klasse po-

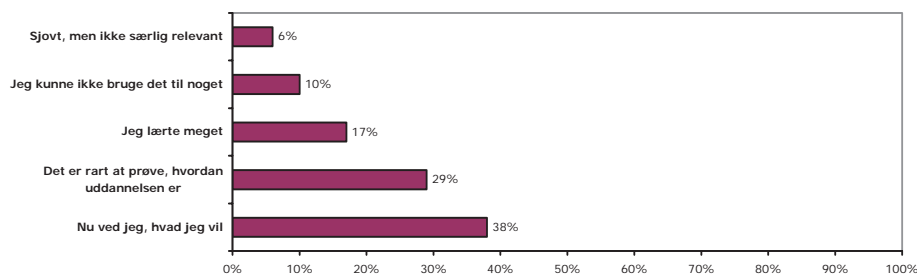
sitivt. Især de unge i 10. klasse på efterskole synes generelt set at opleve 10. klasse positivt. De unges mere blandede beskrivelser af 10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre peger på, at der er stor forskel på 10. klassestilbuddene rundt omkring i landet, og at der synes at være behov for et fokus på, hvordan 10. klasses undervisningen organiseres og tilrettelægges.

VEJLEDNING OG BROBYGNINGSFORLØB I 10. KLASSE

Halvdelen af de unge i 10. klasse, har været i brobygning på en ungdomsuddannelse. Brobygningsforløbene vurderes overvejende positivt. Hovedparten af de unge oplever at brobygningsforløbet virker afklarende og som en god introduktion til ungdomsuddannelserne

Samlet ser det ud til, at brobygningsforløbet for de unge overvejende har været positivt og udbytterigt. For manges vedkommende (38%) har brobygningsforløbet virket afklarende i relation til uddannelsesvalget. Omkring en tredjedel (29%) synes, at det har været rart at prøve, hvordan uddannelsen er, og også en del (17%) syntes de lærte meget. Der er dog 10% som anfører, at de ikke kunne bruge forløbet til noget, og 6% siger, at det var sjovt, men ikke særlig relevant.

Figur 19. Illustrerer de unges udbytte af brobygningsforløb i 10. klasse

Det er især unge, som tager 10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre, som har været i brobygningsforløb. 11% af de unge på efterskole har været i brobygningsforløb på en ungdomsuddannelse mod 80% af de unge, som går i 10. klasse på folkeskoler/10. klassescentre.

Der er en overrepræsentation af unge, som har deltaget i et brobygningsforløb, som orienterer sig mod EUD. Af de unge, der har været i brobygningsforløb, forventer 60% at starte på en EUD.

UDDANNELSESPLANEN I 10. KLASSE

Uddannelsesplanen opleves som en stor hjælp for knap 2/5 af de unge i 10. klasse.

78% af de unge i 10. klasse anfører, at de har lavet en uddannelsesplan, 8% er i tvivl, og 15% anfører et eksplicit nej.

Vedrørende udbyttet af uddannelsesplanen oplyser 46%, at de lavede den fordi de skulle, 38% synes at den var til stor hjælp, 12% mener at uddannelsesplanen var overfladisk, og 4% vidste ikke, hvad de skulle skrive. Der ses ingen kønsmæssige forskelle på, hvordan de unge har oplevet at arbejde med uddannelsesplanen, og heller ingen forskel med hensyn til hvorvidt de unge tager 10. skoleår på efterskoler eller på folkeskoler/10. klassescentre. Ej heller i forhold til hvilken uddannelsesorientering de har fremover.

ERHVERVSPRAKTIK I 10. KLASSE

Udbyttet af erhvervspraktikken er overvejende positivt. Mange af de unge, der har været i erhvervspraktik, søger mod EUD.

Hvor stort set alle unge var i erhvervspraktik i 9. klasse (91%), er tallet markant lavere i 10. klasse. Her drejer det sig kun om knap 1/3 del (33%). De unge, der har været i erhvervspraktik, har generelt positive erfaringer med den. De oplever at lære meget, og det virker afklarende i forhold til uddannelses- og erhvervsvalg. Blandt de, der har været i erhvervspraktik, er der en markant overvægt af unge, som tager 10. skoleår på folkeskoler/10. klassescentre, og unge som søger mod de erhvervsrettede uddannelser.

Lidt over halvdelen af de unge, som har været i erhvervspraktik i 10. klasse (55%), oplyser at de lærte meget ved at være i praktik, og omkring en femtedel (18%) udtrykker at de nu ved, hvad de vil. Der er kun små 5%, som synes, at praktikken var nytteløs.

Af de unge der går i 10. klasse på en folkeskole/10. klassescenter har knap halvdelen været i praktik, hvorimod det kun gælder 19% af de unge, som har taget 10. klasse på efterskole. Ligeledes har knap halvdelen (47%) af de unge, der søger mod en EUD, været i praktik, mod kun omkring 1/4 (27%) af de unge, der søger mod de gymnasiale uddannelser.

Det viser sig også i de konkrete jobs, de unge er i erhvervspraktik i. Her dominerer de jobs, som kræver en EUD, men også arbejde som pædagog og lærer, der kræver en MVU, er godt repræsenteret. Desuden viser de unges erhvervspraktik/-valg en markant kønstraditionel opdeling. Der er en stor overvægt af piger, som er i praktik som pædagog, og en stor overvægt af drenge, som er i praktik i et håndværksfag, jf. nedenstående opgørelse. Da der er en overvægt af unge i erhvervspraktik i 10. klasse, som søger mod EUD, viser de unges konkrete praktikvalg sig at være i god overensstemmelse med deres uddannelses- og erhvervsorientering.

Hvad er de unge i praktik som, i 10. klasse?

Top 10	Hvad har de unge været i praktik som?
1	Pædagog
2	Håndværker (murer, tømrer, snedker, maler, elektriker)
3	I butik
4	Lærer
5	Dyrlæge/dyrepasser
6	Kok
7	Frisør
8	IT
9	Social og sundhed
10	Militæret

Opsummerende kan man sige, at vejledningen for mange i 10. klasse fungerer godt. Men samtidig er der en markant skævvridning i forhold til hvor meget, de konkrete vejledningsaktiviteter fylder, fordelt på 10. klasses skoleform. Vejledningsaktiviteterne spiller en langt mindre rolle på efterskolerne end i 10. klassestilbuddene på folkeskoler/10. klassescentre.

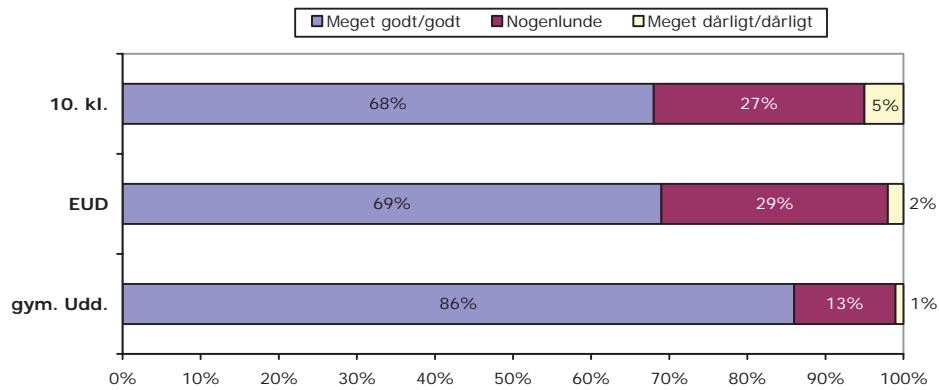
UNGDOMS UDDANNELSER OG 10. KLASSE

UNGE I UDDANNELSE

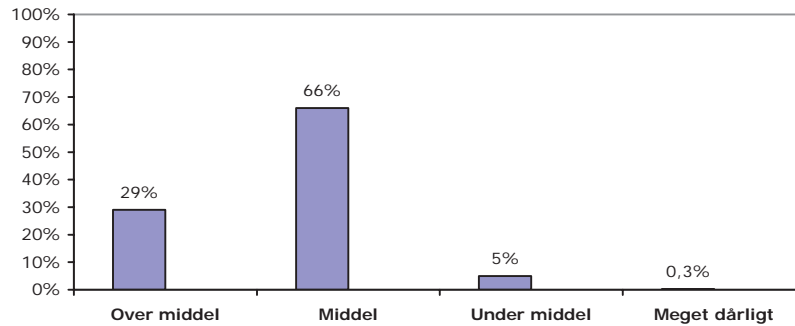
Generelt trives det store flertal af de unge i ungdomsuddannelserne og i 10. klasse. De unge på de gymnasiale uddannelser er dog mere tilfredse med skolen end de unge på EUD og i 10. klasse.

Der er tale om en høj andel af unge, som tilsyneladende trives i uddannelsessystemet (75%), hvilket er væsentligt at holde sig for øje i forbindelse med den verserende debat omkring frafald fra ungdomsuddannelserne. Det er imidlertid også tydeligt, at trivslen er størst på de gymnasiale uddannelser, jf. figur 20, hvilket også kan hænge sammen med, at det i langt overvejende grad er her, de unge, som fagligt set fungerer bedst, samles, jf. foran. Lidt senere går tættere på de unges trivsel og mistrivsel i uddannelsessystemet.

Figur 20: Hvad synes du om at gå i skole, fordelt på skoleform?

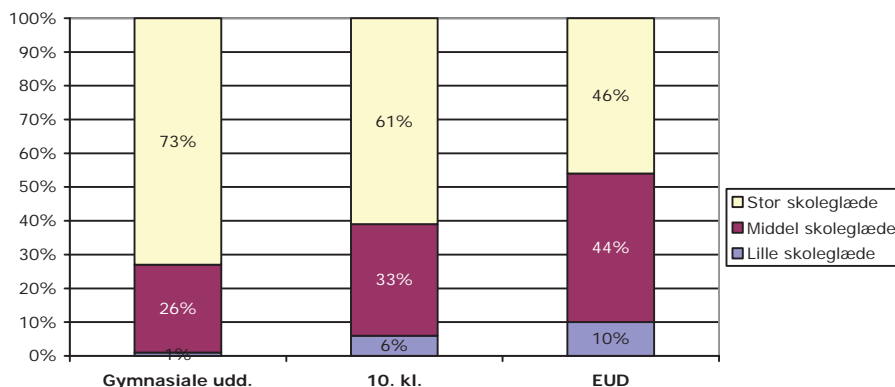

Figur 21: Hvordan klarer du dig fagligt i skolen?

Samtidig er der også en markant sammenhæng mellem de unges trivsel i folkeskolen og deres nuværende skoletrivsel. Således er der kun 37%, der i 8. klasse mistrivedes i skolen, som i 10.skoleår/ungdomsuddannelse trives godt i skolen. Omvendt trives hele 83% af de unge, hvis skoleliv i 8. klasse var præget af god trivsel, også i 10.skoleår/ungdomsuddannelse. Altså en meget tydelig forskel, og en klar understregning af, at grundlaget for de unges skoletrivsel formes tidligt. Desuden viser undersøgelsen, at det især er de unge, der trives mindre godt i skolen, som vælger et år i 10. klasse eller søger mod EUD, jf. figur 22.

Figur 22: Viser hvilken uddannelsesform de unge er på lige nu, og hvilken skoleglæde de oplevede i 8. kl.

Undersøgelsen peger således på, at et væsentligt element i de unges trivsel på ungdomsuddannelserne og i 10. klasse afhænger af deres folkeskoleerfaringer. Dette mønster peger på nødvendigheden af at stille skarpt på spørgsmålet om hvordan, folkeskolen forbereder de unge til ungdomsuddannelse. Der er fra politisk side fokus på, at unge skal klædes fagligt bedre på til at kunne mestre kravene på ungdomsuddannelserne¹⁴. Men det er vigtigt også at fastholde fokus på, at 'parathed' i denne forbindelse også i høj grad handler om at give unge lyst til og mod på at give sig i kast med yderligere uddannelse.

Samtidig peger kontinuiteten i de unges skoleglæde eller mangel på samme på, at EUD og 10. klasse i udgangspunktet står overfor en større pædagogisk udfordring end de gymnasiale uddannelser. Andelen af de unge, der kommer med en bagage, der rummer blandede og negative skoleerfaringer, er langt større blandt de unge, der søger mod EUD og 10. klasse, end blandt de unge, der søger mod de gymnasiale uddannelser. Og en del af disse unge vil være præget af 'skole-skepsis', der stiller store krav til lærere og undervisningsformer i forhold til at motivere og fastholde de unge. Disse forhold er vigtige at holde sig for øje, når vi i det næste afsnit går tættere på de unges første undervisningserfaringer efter grundskolen (9. klasse).

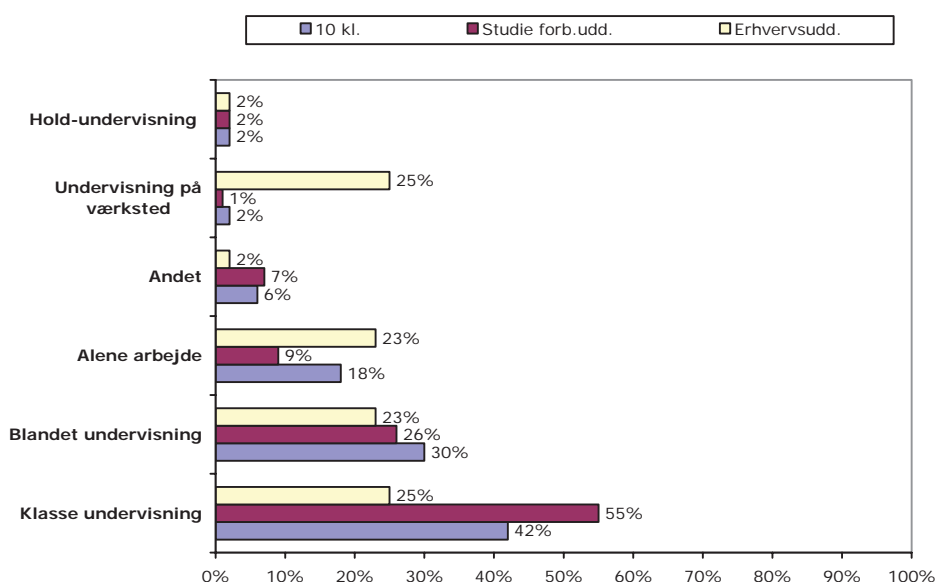
14) Jf. f.eks. Kronik af Undervisningsminister Bertel Haarder i Berlingske Tidende, 9. september 2005.

UNDERVISNINGEN OG LÆRERNES ROLLE PÅ UNGDOMSUDDANNELSERNE OG I 10. KLASSE

Der er klare forskelle på hvilken undervisningsform de unge trives bedst med. De unge på EUD er mere orienteret mod værkstedsundervisning end de unge i de gymnasiale uddannelser og i 10. klasse. De unge i de gymnasiale uddannelser og til dels 10. klasse orienterer sig læringsmæssigt mere mod klasseundervisning.

Der tegner sig en række interessante forskelle i forhold til hvilken type undervisning, de unge i de forskellige uddannelsesformer foretrækker. Det er især de unge fra de gymnasiale uddannelser, som oplever at lære mere ved klasseundervisning frem for andre undervisningsformer. Ved den kombinerede undervisningsform er det i lidt højere grad de unge fra 10. klasse, som anfører, at de lærer mest. Ses der på det at arbejde alene eller på et værksted, er det i højere grad unge fra erhversuddannelser frem for de to andre uddannelser, som føler, at de lærer mest ved denne undervisningsform.

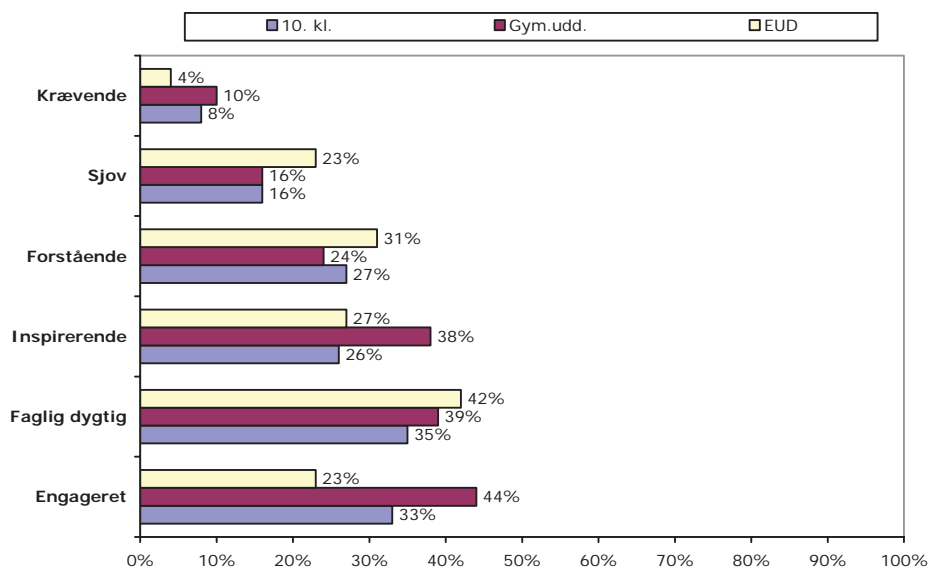
Figur 23: Hvilken type undervisning lærer du mest af, fordelt på skoleform?

På tværs af skoleformer er den 'gode lærer' er i de unges øjne fagligt dygtig, engageret, inspirerende og forstående

Først og fremmest er de unge, på tværs af de forskellige skoleformer langt hen af vejen, enige om de væsentligste karakteristika hos den 'gode lærer'.

Figur 24: Hvad synes du er det vigtigste hos en lærer, fordelt på skoleform? At læreren er...

(det var muligt at sætte flere kryds ved dette spørgsmål. Procenterne summerer derfor op til mere end 100%)

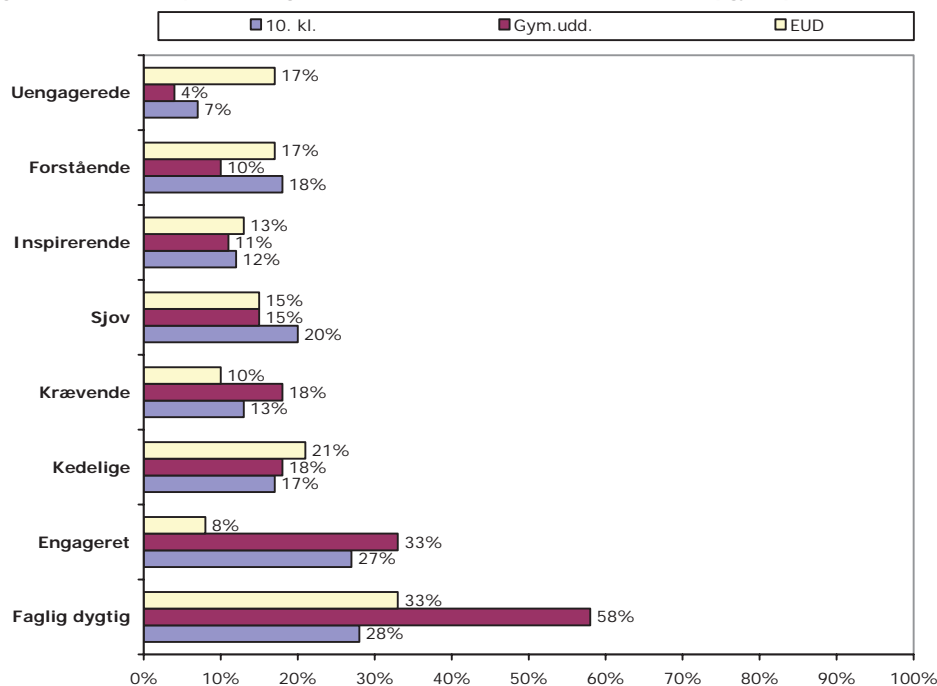
At læreren er faglig dygtig, er i et overordnet perspektiv det vigtigste for alle de unge, mens det at være krævende dykker hos alle de unge. Statistisk set er der kun en forskel med hensyn til skoleform på egenskaberne at være 'engageret' og 'inspirerende'. Her er det i højere grad unge fra de gymnasiale uddannelser, som mener, at disse egenskaber er vigtige hos lærerne. Hvor det f.eks. er 44% af de unge fra de gymnasiale uddannelser, som lægger vægt på, at deres lærer skal være engageret, er det kun 23% fra erhvervsuddannelserne og 33% fra 10. klasse, som mener, at denne egenskab er vigtigst. Og hvor det er 38% af de unge fra de gymnasiale uddannelser, som mener, at det at være inspirerende er vigtigst, er det kun 26–27% af de unge fra henholdsvis 10. klasse og erhvervsuddannelserne, der er af denne mening. Ved de andre egenskaber, er der ikke statistisk forskel på, hvilken skoleform de unge er på lige nu, og hvad de oplever som de væsentligste egenskaber hos læreren.

Sætter man de unges fordringer til den 'gode lærer' op mod deres generelle erfaringer, viser det sig, at 2/3 af de unge (66%) først og fremmest oplever deres lærere som fagligt dygtige og engagerede (hhv. 39% og 27%). Overordnet er der altså god sammenhæng mellem de unges forestillinger om den 'gode lærer' og deres konkrete erfaringer.

Men når det nedbrydes til de forskellige skoleformer, tegner der sig en række forskelle. På tværs af uddannelsesformer kommer de fagligt dygtige lærere ind på en førsteplads. De unge på de gymnasiale uddannelser oplever dog i langt højere lærerne som fagligt dygtige end de unge i hhv. 10. klasse og på EUD. Hvor der f.eks. er 58% af de unge fra de gymnasiale uddannelser, der oplyser, at de lærere, som de har mest på skolen, er faglige dygtige, er det kun 33% af de unge på EUD og 28% af de unge fra 10. klasse, der har det udsagn.

For de unge på de gymnasiale uddannelser tegner der sig et ret entydigt billede. Det er især lærernes faglige dygtighed og engagement, som præger de unges erfaringer. For de unge på EUD og i 10. klasse, er de unges 'lærer-erfaringer' mere spredt, ligesom flere af de unge på EUD udtaler sig kritisk om lærernes engagement. Således oplever 17% af de unge på EUD, at lærerne er uengagerede, mens

Figur 25. Hvordan oplever du generelt de lærere, du har mest i skolen, opgjort på skoleform?

(det var muligt at sætte flere kryds ved dette spørgsmål. Procenterne summerer derfor op til mere end 100 %.)

tallet er væsentligt lavere for de unge i de gymnasiale uddannelser og i 10. klasse (hhv. 4% og 7%). Omvendt oplever en større del af de unge på EUD og i 10. klasse, at lærerne er forstående (hhv. 17% og 18%), mens kun 10% af de unge på de gymnasiale uddannelser har samme erfaring.

LÆRERNES PÆDAGOGISKE OG DISCIPLINÆRE REDSKABER

Der er markante forskelle på de unges oplevelse af, hvilke pædagogiske og disciplinære redskaber lærerne på de forskellige uddannelser benytter sig af. Metoderne spænder fra lærere, der i høj grad overlader ansvaret til de unge, til lærere der udviser forståelse og fleksibilitet.

Hvis de unge overskrider deadlines, er lærernes mest typiske reaktion som de unge oplever det enten at forstå og give udsættelse (35%), eller at sige, at det er den unges eget problem (29%). 15% af de unge mener, at lærerne ville give de unge 00 i karakter, mens 7% mener, at det ikke ville få konsekvenser, og andre 7% mener, at læreren ville skælde ud.

Der synes at være en række forskelle i relation til hvilke erfaringer unge i de forskellige uddannelsesformer har med lærernes pædagogiske tilgang og reaktioner.

De unge på de gymnasiale uddannelser oplever især, at lærerne vil forstå og give udsættelse, de unge i 10. klasse oplever især, at en for sent afleveret opgave vil udløse 'skæld ud' fra læreren, mens de unge på EUD i højere grad mener, at deres lærer vil sige, at det er deres eget problem, eller at læreren ville tage en samtale med dem. Ligeledes er der flere unge fra 10. kl. og erhvervsuddannelserne som mener, at der ikke ville ske noget, hvis de ikke afleverer.

Undersøgelsen peger på flere interessante mønstre. Meget tyder på, at lærerne på EUD i højere grad end lærerne på de gymnasiale uddannelser anser det for de unges egen opgave at holde justits med opgaveaflevering osv. Går vi lidt tættere på, er billedet dog mindre entydigt. For de unge på EUD oplever i højere grad end de unge på de gymnasiale uddannelser, at en manglende opgaveaflevering vil udløse en samtale med læreren. Og generelt oplever de unge på EUD i højere grad lærerne som forstående end de unge på de gymnasiale uddannelser (17% vs 10%), jf. figur 25. Noget tyder således på, at lærerne på EUD på den ene side overlader ansvar til den unge, men også at de er mere tilbøjelige til at følge op på eventuelle problemer, den unge måtte have i forhold til undervisningen i form af samtaler med den unge.

Et andet interessant mønster som tegner sig, knytter sig især til de unges oplevelse af lærerne i 10. klasse. Her synes der at være et billede af en kontant og håndfast tilgang, hvor lærerne i højere grad skælder ud eller giver 00 i karakter, hvis en opgave ikke afleveres til tiden, end tilfældet er blandt lærerne på ungdomsuddannelserne. Der er således ikke noget, der indikerer at lærerne i 10. klasse er 'bløde' og eftergivende overfor de unge, men snarere at de i lige så høj grad som på ungdomsuddannelserne sætter fokus på vigtigheden af at overholde de faglige spilleregler.

Mette Pless og Noemi Katznelson

Unge ét år efter niende klasse

- anden delrapport om unges uddannelsesvalg og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse og arbejde.

KVANTITATIVE RESULTATER

Denne delrapport samler de kvantitative resultater fra undersøgelsen 'Forsøg med brobygning i folkeskolen', som omhandler unges overgang fra grundskole til uddannelse eller arbejde. I undersøgelsen har vi fulgt 1200 unge på folkeskoler spredt over hele landet fra de gik i 8. klasse frem til i dag, hvor de er startet enten på en ungdomsuddannelse, i 10. klasse, i arbejde eller andet (2004-2006). Metodisk er undersøgelsen gennemført ved brug af kvalitative og kvantitative metoder, hvor de kvantitative resultater præsenteres i denne rapport. Den har fundet sted i forbindelse med en række forsøg med brobygning mellem grundskole og ungdomsuddannelse, og har overordnet haft til formål at afdække hvad, der påvirker unges uddannelsesvalg. Undersøgelsen er finansieret af Undervisningsministeriet, og der er tidligere udgivet en midtvejsrapport "Niende klasse og hvad så?"

Rapporten "Niende klasse og hvad så?" af Mette Pless og Noemi Katznelson kan bestilles eller hentes på www.cfu.dk.

Center for Ungdomsforskning 2006